

Focus op **Onderwijstraject**

*Een handreiking voor een doorlopend
onderwijstraject voor, tijdens en na gesloten verblijf*

Focus op Onderwijstraject

*Een handreiking voor een doorlopend
onderwijstraject voor, tijdens en na gesloten
verblijf*

Deze handreiking is tot stand gekomen door samenwerking van de ministeries van OCW, VenJ en VWS, DJI, Jeugdzorg Nederland, Taakgroep Onderwijs in gesloten instellingen en Gedragswerk. Deze handreiking is met name bedoeld voor managers en professionals in de justitiële jeugdinrichtingen en de jeugdzorgPlus en managers en leerkrachten in scholen verbonden aan deze instellingen.

Januari 2013

Helpt u ook deze handreiking met goede ervaringen en tips uit te breiden?! De contactadressen vindt u op blz. 51

Inhoud

Voorwoord	5
1. Het waarom, wat en hoe van Focus op Onderwijstraject	7
2. Twaalf succesfactoren uit de praktijk voor een doorlopend onderwijstraject: de handreiking in een notendop	12
3. Onderwijs en behandeling in gesloten instellingen als integraal trajectonderdeel	15
3.1 Succesfactor 1: Gedeelde visie van school en behandelinstelling	15
3.2 Succesfactor 2: Ga uit van cruciale bouwstenen voor een succesvolle aanpak	17
3.3 Succesfactor 3: Besturen onderschrijven en sturen op de integrale aanpak van behandeling en onderwijs	21
4. Onderwijs tijdens verblijf als onderdeel van een doorlopend onderwijstraject	23
4.1 Succesfactor 4: Betrek de school van herkomst of de school van terugkeer zoveel mogelijk bij het onderwijs	23
4.2 Succesfactor 5: Ga bij elke jongere uit van het toekomstperspectief	27
5 Een weloverwogen terugkeer na verblijf inclusief nazorg	30
5.1 Succesfactor 6: Kies het moment van terugkeer strategisch	30
5.2 Succesfactor 7: Beschouw nazorg in het onderwijs als onderdeel van het traject	31
6. Samenwerkingsafspraken extern	33
6.1 Succesfactor 8: Afspraken met samenwerkingsverbanden passend onderwijs vo	33
6.2 Succesfactor 9: Afspraken met beroepsonderwijs/ROC's	43
6.3 Succesfactor 10: Basisset informatie voor overdracht	47
6.4 Succesfactor 11: Committeer de jeugdbescherming en jeugdreclassering	49
7. Help mee de handreiking verder te ontwikkelen	51
7.1 Succesfactor 12: Meld je successen en meld vraagstukken die je niet zelf kunt oplossen	51
Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur:	52

Voorwoord

Zin in de toekomst: op zoek naar perspectief voor elke jongere

Geloof hebben in eigen kunnen, weten waar je goed in bent en wat je leuk vindt, je energiek voelen, vertrouwen hebben dat je problemen kunt overwinnen, volwassenen en vrienden om je heen waar je op kunt bouwen, zin hebben in de toekomst: je gunt het elke jeugdige om zo in het leven te staan.

Voor jongeren die moeten worden behandeld in een gesloten instelling, is het vertrouwen in de toekomst niet vanzelfsprekend. Daarom is het juist voor hen van groot belang, dat zij niet alleen worden behandeld, maar tegelijk worden geholpen bij het creëren van een toekomstperspectief waarin ze kunnen geloven. Onderwijs speelt daarbij een hoofdrol.

Onderwijs voor deze jongeren is een hele uitdaging. U hebt eerder laten weten dat u behoefte heeft aan praktische wenken en adviezen die u kunnen helpen om dit onderwijs(traject) waar mogelijk te verbeteren.

Deze handreiking dient daarbij als inspiratiebron en richt zich vooral op twee onderdelen. Ten eerste op het zoveel mogelijk inrichten van het onderwijs voor, tijdens en na verblijf als een doorlopend onderwijs(traject). Het uitwisselen van informatie is daarbij heel belangrijk. En ten tweede op het inrichten van de behandeling en het onderwijs tijdens verblijf als een samenhangend traject.

De focus ligt daarbij op:

- het gezamenlijk bereiken dat onderwijs, behandeling en vrije tijd één samenhangend geheel zijn gedurende het verblijf van jongeren in gesloten instellingen;
- het blijven dragen van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor een doorlopende en op maat gesneden schoolloopbaan voor alle jongeren, ook als die wordt onderbroken door een verblijf in een gesloten instelling.
- de beschikbaarheid en uitwisseling van informatie die iedereen nodig heeft om jongeren één doorlopend (onderwijs)traject te laten doorlopen.

Wij hopen dat u hierbij ook de mogelijkheden en kansen benut van de wet passend onderwijs en de aankomende stelselwijziging in de jeugdzorg. In de samenwerkingsverbanden passend onderwijs worden afspraken gemaakt over de terugplaatsing en overplaatsing van leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs

naar het regulier onderwijs. Dit wordt vastgelegd in het ondersteuningsplan, waarover ook overleg wordt gevoerd met de gemeente die verantwoordelijk wordt voor de jeugdzorg. Ook maakt de school bij een gesloten instelling afspraken met het samenwerkingsverband (waartoe de leerling behoorde) over de terugplaatsing van de leerling na het verblijf in geslotenheid.

Regelgeving en randvoorwaarden zijn één ding. In de praktijk is de uitvoering aan u. Dat vergt vaak doorzettingsvermogen en volharding, maar ook creativiteit en inzet om deze jongeren weer in zichzelf te laten geloven. Het is bij elke jongere weer een nieuwe zoektocht. Elke jongere heeft immers net weer een andere aanpak of andere onderwijshoud nodig om geïnspireerd te worden en een nieuw perspectief te zien. Voor sommige jongeren zal het heel motiverend zijn om een deelcertificaat te behalen, dat ook buiten de gesloten instelling erkend is. Voor een ander is het misschien beter om vooral bijgespijkerd te worden in de vakken die meer moeite kosten. Voor weer anderen kan het een betere weg zijn om een geschikte werkgever te vinden, zodat zij via werken en wellicht in een latere fase ook via leren zich verder ontwikkelen. Sommigen moeten misschien nog ontdekken wat ze het liefste willen. Het is uw taak om zicht te krijgen op wat de jongere leuk vindt om te doen en wat hij of zij goed kan. In deze handreiking willen we u daarbij een hart onder de riem steken met voorbeelden en creatieve ideeën van uw eigen collega's. Wij leggen u geen blauwdruk voor, maar we roepen u op om gezamenlijk te zoeken naar de weg om die unieke jongere nieuw perspectief te bieden, als onderwijs voor, tijdens en na gesloten behandeling en als behandelaars van jongeren in gesloten instellingen.

De staatssecretaris van OCW, Sander Dekker
De staatssecretaris van VWS, Martin van Rijn
De staatssecretaris van VenJ, Fred Teeven

1. Het waarom, wat en hoe van Focus op Onderwijstraject

Waarom: Perspectief bieden door een integrale aanpak met een doorlopend onderwijstraject

Jongeren komen in een Justitiële Jeugdinstelling (jji) of in de jeugdzorgPlus terecht omdat zij kampen met ernstige gedragsproblemen en een civielrechtelijke of strafrechtelijke machtiging hebben. Ze vertonen lastig, opstandig, ongehoorzaam en agressief gedrag. Een deel van hen kampt ook met depressie, onzekerheid en angstig gedrag. Hun probleemgedrag kan voortkomen uit een gedragsstoornis. Ze disfunctioneren vaak op verschillende leefgebieden (school, gezin, contact met leeftijdgenoten, vrije tijd). Hun ouders beschikken vaak niet over adequate opvoedingsvaardigheden of hebben zelf psychische problemen. Er zijn veel conflicten en gezagsproblemen. De schoolresultaten zijn vaak slecht, jongeren spijbelen veel en hebben problemen met leraren en klasgenoten. Sommige jongeren belanden in de criminaliteit. Vaak hebben deze jongeren al een lange hulpgeschiedenis met wisselingen van verblijf en hulpsoort.

Plaatsing in de jeugdzorgPlus of in een jji is een zware maatregel. De – veelal beperkte – tijd in de gesloten instelling moet worden benut om jongeren een beter perspectief te bieden om verder op te groeien tot een verantwoordelijke volwassene. Dat kan alleen met één doorlopende en integrale aanpak waar alle leefgebieden onderdeel van uitmaken. Continuïteit van de aanpak is essentieel voor deze jongeren. Daarbij is het van belang om voort te bouwen op zaken die goed gaan, en deze juist niet af te breken.

Zo doen we het bij LSG-Rentray: Onderwijs zou leidend moeten zijn in de trajectbenadering

Onderwijs is heel belangrijk voor het toekomstperspectief van jongeren, maar ook als dagbesteding, voor sociale contacten en om zicht te krijgen op eigen talenten. In het traject van jongeren zou het een belangrijke plaats moeten innemen. Je mag het een jongere toch niet aandoen om in één schooljaar twee keer van school te veranderen? Bij jongeren zonder problemen zou dat ook tot grote risico's leiden. Toch kan dat wel gebeuren bij jongeren die in een (gesloten) instelling geplaatst worden: in september gestart op school, in november geplaatst in een gesloten instelling, in juni (na uitstroom) naar een nieuwe school. Daarmee raakt de jongere zover achterop (in onderwijs, maar ook in het gevoel dat je iets kan, dat er rekening met je wordt gehouden) dat je je kan afvragen of de jongere iets is opgeschoten met de behandeling in de gesloten instelling.

Kun je dit voorkomen? Kan er een modus worden gevonden om jongeren het schooljaar te laten afmaken in de gesloten instelling?

Je moet je blijven afvragen of plaatsing in een gesloten instelling het juiste middel is. Sommige jeugdigen hebben in hun puberteit probleemgedrag, dat weer over gaat. Bij anderen zit het in hun genen. Door al deze jongeren bij elkaar te zetten creëer je weer nieuwe problemen. Doen we er goed aan om leerlingen, waarmee het op school goed gaat en die in hun eindexamenjaar zitten, uit hun omgeving te halen, in een gesloten instelling te plaatsen? Daarmee neem je hen soms het enige dat wel goed ging, de school, af. In Overijssel wordt in een pilot onderzocht wat de instelling voor jeugdzorgPlus kan betekenen bij een dreigende plaatsing. De instelling voor Jeugd en Opvoedhulp neemt contact op met een trajectregisseur. Er wordt besproken welke inzet of expertise nodig is en bekeken of plaatsing in de jeugdzorgPlus mogelijk kan worden voorkomen.

De schoolloopbaan van jongeren met ernstige gedragsproblemen loopt doorgaans niet soepel. Succes op school geeft jongeren op korte en lange termijn een gunstig perspectief. Een ondersteunende en positieve opstelling van de ouders bij het onderwijs van hun kind draagt bij aan een goede schoolloopbaan. De aanpak van gedragsproblemen kan niet los staan van de aanpak om de schoolloopbaan tot een succes te maken. Een plaatsing in een jji of instelling voor jeugdzorgPlus brengt vaak een breuk in het onderwijstraject met zich mee. De jongere wordt uitgeschreven uit de school van herkomst, wordt ingeschreven in de school van de gesloten instelling, krijgt tegelijk een zorgtraject en kan daarna vaak na veel moeite pas weer worden ingeschreven in een school waar hij of zij na het verlaten van de instelling het onderwijs vervolgt. Ook qua inhoud vormt het onderwijs vaak geen aansluitend traject.

Onderzoek: Onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg (ITS, 2011)

In 2011 is een onderzoek verricht naar het onderwijs in de justitiële jeugdinrichtingen en de jeugdzorgPlus¹. Dit onderzoek leverde informatie op over de aansluiting van het onderwijs bij het niveau en de behoeften aan onderwijs van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen (jji's) en de jeugdzorgPlus.

Uit het onderzoek kwamen drie belangrijke knelpunten naar voren:

1. het kost scholen die zijn verbonden aan jji's of jeugdzorgPlus-instellingen veel moeite om informatie te verzamelen over onderwijsverleden en -niveau, leerprestaties en -problemen van jongeren. Informatie ontbreekt vaak in de leerlingdossiers en aangeleverde informatie is niet uniform. Deze informatie moet worden verkregen van de vorige school die de jongere bezocht. Vaak is dit een school verbonden aan een andere jji of jeugdzorgPlus-instelling.
2. zowel in de jji's als de jeugdzorgPlus-instellingen verblijft een grote groep jongeren voor een korte periode. Dit zorgt voor grote dynamiek binnen het onderwijs. Groepen wisselen veelvuldig. De verhoudingen in de klas moeten steeds opnieuw worden hersteld. Dit vraagt veel van de leerkrachten en werkt verstoring voor jongeren zelf.

¹ Onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg (ITS, 2011): www.wodc.nl

3. andere knelpunten die naar voren komen hebben te maken met het gebrek aan samenwerking tussen de inrichtingen, tussen de school en de inrichting en tussen de inrichtingsscholen en het regulier onderwijs. Het gaat dan bijvoorbeeld om de mogelijkheden om extern stage te lopen en de grote moeite om uitstromende leerlingen in het onderwijs na geslotenheid² te plaatsen.

De geconstateerde knelpunten bieden een kapstok om uitgangspunten te formuleren bij uw weg om een kwaliteitsverbetering van het onderwijs in geslotenheid tot stand te brengen:

Optimale gegevensuitwisseling

Een optimale gegevensuitwisseling en een goede samenwerking tussen scholen in de jji's en jeugdzorgPlus-instellingen en andere scholen is onontbeerlijk om een aansluitend onderwijsaanbod te kunnen doen. Het wetsvoorstel passend onderwijs biedt het richtsnoer om afspraken te maken binnen het samenwerkingsverband over de terugkeer van leerlingen. De school waar jongeren vandaan komen stuurt ook altijd onderwijskundige rapporten³ naar de school die jongeren daarna bezoeken.

Kortverblijvers

Bij jongeren die kort in de instelling verblijven zal het onderwijs in geslotenheid zich meer moeten richten op de toekomst van de jeugdige op zijn school buiten de instelling. Door samen met de jongere een reëel toekomstperspectief op te stellen kan een goed aansluitend onderwijsprogramma worden samengesteld. Instellingen en de scholen die daaraan verbonden zijn, zorgen er gezamenlijk voor dat er na het verblijf voldoende steun is op school en in de omgeving van jongeren om taken van hen over te nemen. Deelname van onderwijs binnen en buiten de instellingen en leerplichtambtenaren aan het trajectberaad is wenselijk.

Samenwerking

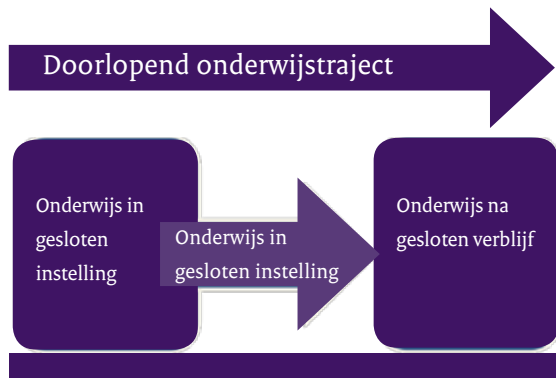
Om consequent pedagogisch te kunnen handelen is optimale afstemming en blijvende gezamenlijke verantwoordelijkheid tussen medewerkers op de groep en onderwijzend personeel binnen de gesloten instellingen een vereiste. Onderwijs en opvoeding zijn één geïntegreerd geheel. Structureel, regelmatig interdisciplinair overleg is één van de middelen om dit te bereiken. Optimale samenwerking tussen het onderwijs in en na de geslotenheid voorkomt breuken in de schoolloopbaan en helpt op kwetsbare momenten de reële kans op schooluitval of het (opnieuw) belanden in criminaliteit te voorkomen.

Het doel van Focus op Onderwijstraject is om het toekomstperspectief van jongeren met ernstige gedragsproblemen die gesloten behandeld worden te verbeteren door:

- een integrale aanpak van jeugdzorg en onderwijs in de instelling
- een doorlopend onderwijstraject voor, tijdens en na het verblijf
- optimale gegevensuitwisseling

² Regulier voortgezet onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs.

³ Dit rapport wordt opgesteld aan het eind van de basisschool en als de leerling het (v)so verlaat. Het geeft inzicht in bereikte resultaten van de leerling. Dit rapport is ook nodig bij een aanvraag voor een indicatie voor het (v)so.

Wat: ervaringen en inzichten gebundeld in een handreiking

De afgelopen jaren zijn de problemen met het onderwijs voor jongeren in een gesloten verblijf en de samenhang met het behandeltraject en mogelijke oplossingen daarvoor onderwerp van gesprek geweest in meerdere symposia. Ook is er onderzoek gedaan⁴. Om deze bevindingen breder beschikbaar te stellen zijn deze inzichten gebundeld en aangevuld met ervaringen uit twee pilots (Amsterdam en Cadier en Keer) en met praktijkvoorbeelden. Het resultaat is een handreiking voor managers, onderwijzend personeel, en jeugdzorg- en pedagogisch medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de zorg en het onderwijs van jongeren die tijdelijk geplaatst worden in een jji of jeugdzorgPlus-instelling.

De situatie van jongeren die gesloten geplaatst worden kan zeer divers zijn. Ze kunnen uit verschillend onderwijs (vo, vso, praktijkonderwijs (pro) of mbo) komen de leeftijd kan variëren van 12 tot 18 jaar⁵, het regime in jeugdzorgPlus of jji verschilt, en de duur van het gesloten verblijf kan verschillen. Ook kennen de jongeren verschillende uitstroomprofielen. Ze kunnen terug naar huis gaan, zelfstandig gaan wonen, naar een duurzame vervangende opvoedingssituatie gaan (pleeggezin, gezinshuis, langverblijfgroep) of doorgaan naar een intensieve en langdurige behandelvoorziening. De handreiking gaat niet per subdoelgroep in op alle specifieke vraagstukken, maar biedt een algemene aanpak met hier en daar een verdieping.

De trajectaanpak via de pilots was gericht op jongeren die op het voorgezet (speciaal) onderwijs zitten. Hier is voor gekozen, omdat bijna alle gesloten instellingen deze vorm van onderwijs aanbieden. Een tweede reden is dat de ontwikkeling van het passend onderwijs nieuwe kansen biedt om tot een trajectaanpak te komen. De pilots hebben met een of meerdere samenwerkingsverbanden een werkwijze afgesproken over de zaken die je voorafgaand aan en aan het eind van de gesloten plaatsing goed moet regelen om tot een doorlopend en passend onderwijstraject te komen. Deze resultaten zijn –hoewel nog niet getest aan de hand van casuïstiek– als een mogelijke werkwijze opgenomen in de handreiking. Via andere praktijkvoorbeelden komt ook de samenwerking tussen de behandeling en het onderwijs aan de orde.

⁴ Onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg (ITS, 2011): www.wodc.nl

⁵ Jeugdigen kunnen bij uitstroom uit de jji 24 jaar zijn (en in uitzonderlijke gevallen nog ouder). Indien het adolescentenstrafrecht wordt ingevoerd kan de maximale leeftijd tijdens verblijf in een jji nog hoger worden.

De relatie met de ROC's wordt belicht via een wat uitgebreider beschreven praktijkvoorbeeld, waarbij zowel het onderwijs in de gesloten instelling als de ROC is geïnterviewd.

Deze publicatie kent de volgende opbouw:

Paragraaf 2:	Twaalf succesfactoren: de handreiking in een notendop
Paragraaf 3:	Onderwijs en behandeling in gesloten instellingen als integraal trajectonderdeel: Succesfactor 1 t/m 3
Paragraaf 4:	Onderwijs tijdens verblijf als onderdeel van een doorlopend onderwijstraject: Succesfactor 4 en 5
Paragraaf 5:	Een weloverwogen terugkeer na verblijf inclusief nazorg: Succesfactor 6 en 7
Paragraaf 6:	Samenwerkingsafspraken extern: Succesfactor 8 t/m 11
Paragraaf 7:	Help mee de handreiking verder te ontwikkelen naar de volgende versie: Succesfactor 12

Hoe: totstandkoming handreiking

Deze publicatie is tot stand gekomen dankzij de inzet en bijdragen van vele betrokkenen uit de kring van jeugdzorgPlus en jji, en van het onderwijs in deze gesloten instellingen. Bijzondere dank gaat uit naar de pilots van Amsterdam en Cadier en Keer en de respectievelijke projectleiders Joost van Caam en Chris Hesse. De pilots zijn begeleid door Bart van Kessel en Hans Kruijssen van Gedragswerk.

Voor de begeleiding van het traject is de Klankbordgroep Plus ingesteld, bestaande uit de volgende personen: Mariëtte van den Aardweg (VenJ), Annette van den Bosch (Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen), Marga Drewes (VWS, vz), Eric Naterop (VWS, uitvoeringseenheid Gesloten Jeugdzorg), Marlies Schouten (OCW), Inge Verhoeven (DJI), Arianne Westhuis (Jeugdzorg Nederland), Karin Zandvliet (VWS, jeugd).

2.

Twaalf succesfactoren uit de praktijk voor een doorlopend onderwijstraject:

De handreiking in een notendop

Onderwijs en behandeling in gesloten instellingen integraal aangepakt

Succesfactor 1: Gedeelde visie van school en behandelinstelling

- De school en de behandelinstelling werken beiden vanuit dezelfde visie, die bestuurlijk is vastgelegd.
- De visie is gericht op het bieden van perspectief aan de jongere, ziet het verblijf in de gesloten instelling als onderdeel van een traject en ziet onderwijs als een breekijzer om zin en vertrouwen in de toekomst te hervinden.
- De medewerkers kennen deze visie en zien het als leidraad voor de werkwijze van de school en de behandelinstelling en voor hun handelen.

Succesfactor 2: Ga uit van cruciale bouwstenen voor een succesvolle aanpak

- Steek je licht op bij organisaties die hier al ervaring mee hebben opgedaan.
- Benut op creatieve wijze de verschillende competenties en vaardigheden van onderwijzend personeel en behandelaars om een gezamenlijk dag- en jaarprogramma te organiseren.
- Betrek jeugdigen en hun ouders bij de regie van het traject en kijk naar alle facetten van het toekomstperspectief.

Succesfactor 3: Besturen onderschrijven en sturen op de integrale aanpak van behandeling en onderwijs

- De besturen zetten alle middelen in die nodig zijn om tot de integrale aanpak te komen.
- Stel een intern vrijgestelde of een externe projectleider aan om de zaken goed van de grond te krijgen.
- Er is alleen plaats in de instelling en op de school voor directie en medewerkers die de integrale benadering onderschrijven en (enthousiast) uitvoeren.

Onderwijs tijdens verblijf als onderdeel van een doorlopend onderwijstraject

Succesfactor 4: Betrek de school van herkomst of de ontvangende school zoveel mogelijk bij het onderwijs

- Beschouw het als een doorlopend onderwijstraject waarbij nagegaan moet worden welke bijdrage de school tijdens geslotenheid kan leveren, en welke bijdrage vanuit de school van herkomst, cq. de school van terugkeer kan leveren aan het doorlopende traject.

Succesfactor 5: Ga bij elke jongere uit van het toekomstperspectief

- Ga bij de inrichting van het onderwijs tijdens verblijf steeds na, welke invulling van het onderwijs voor deze jongere het meeste bijdraagt aan zijn toekomstperspectief.
- Benut interne mogelijkheden voor stageplaatsen.
- Ga goed na of bepaalde leerlingen wellicht meer baat hebben bij een vervoltraject bij een goede werkgever, waar mogelijk aangevuld met onderwijs in de beroepsbegeleidende leerweg.
- Betrek ouders en de jongeren zelf zoveel mogelijk bij het traject.

Een weloverwogen terugkeer na verblijf inclusief nazorg

Succesfactor 6: Kies het moment van terugkeer strategisch

- Laat bij het gezamenlijk (behandelinrichting en onderwijs) bepalen van het moment van uitstroom goed meewegen hoe de terugkeer naar onderwijs zo soepel mogelijk kan verlopen.
- Zoek naar creatieve oplossingen.

Succesfactor 7: Beschouw nazorg in het onderwijs als onderdeel van het traject

- Zorg voor een goede overdracht terug naar het onderwijs, en bied ondersteuning aan het onderwijs na terugkeer aan.

Samenwerkingsafspraken extern

Succesfactor 8: Afspraken met samenwerkingsverbanden passend onderwijs vo

- Benut de nieuwe mogelijkheden van passend onderwijs in het voortgezet onderwijs. Leg in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband vast hoe je tot een doorlopend onderwijstraject voor deze jongeren wil komen. Start met het samenwerkingsverband waarmee je het meest te maken hebt.
- Maak afspraken over de betrokkenheid bij het onderwijs tijdens verblijf door de school waar de jongere vandaan komt of waar hij naar toe gaat, en over een soepele terugkeer na verblijf. Onderhoud goede relaties en korte lijnen met de direct betrokkenen.

Succesfactor 9: Afspraken met het beroepsonderwijs/ROC's

- Laat het curriculum van het mbo leidend zijn voor het traject, en bepaal van daaruit de inhoud van het onderwijs in de gesloten instelling. Creëer mogelijkheden voor diplomering.
- Zorg dat er één contactpersoon is vanuit de gesloten instelling en één vanuit het ROC die elkaar makkelijk weten te vinden. Leg afspraken vast in een bestuurlijk convenant tussen ROC en onderwijs in de gesloten instelling.

Succesfactor 10: Basis informatieset voor overdracht

- Maak bekend wat de (door de Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinstellingen ontwikkelde) informatieset is die de scholen in gesloten instellingen nodig hebben en leg dit vast in de afspraken.
- Benut waar nodig het toezicht hierop door de Inspectie van het Onderwijs.
- Specifiek voor jji's: betrek de school van herkomst en de ontvangende school bij de afspraken in het netwerk- en trajectberaad. Laat het samenwerkingsverband deelnemen aan het trajectberaad.

Succesfactor 11: Committeer de jeugdbescherming en jeugdreclassering

- Committeer op bestuurlijk niveau de jeugdbescherming en jeugdreclassering aan de geïntegreerde aanpak van behandeling en onderwijs als een traject, en neem dit op casusniveau als uitgangspunt in het overleg met Bureau Jeugdzorg.

Help mee de handreiking verder te ontwikkelen naar de volgende versie

Succesfactor 12: Meld je successen en meld vraagstukken die je zelf niet kunt oplossen

- Meld goede ervaringen en tips aan Jeugdzorg Nederland, DJI of de Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen voor een update van de handreiking.
- Meld het ook als knelpunten een goed resultaat in de weg staan.

3. Onderwijs en behandeling in gesloten instellingen als integraal trajectonderdeel

Succesfactor 1: Gedeelde visie van school en behandelinstelling
Succesfactor 2: Ga uit van cruciale bouwstenen voor een succesvolle aanpak
Succesfactor 3: Besturen onderschrijven en sturen op de integrale aanpak van behandeling en onderwijs

3.1 Succesfactor 1: Gedeelde visie van school en behandelinstelling

De school en de behandelinstelling werken beiden vanuit dezelfde visie, die bestuurlijk is vastgelegd.

De jongeren zitten tijdens hun gesloten verblijf een aanzienlijk deel van de dag op school. De instelling en de interne school bereiden samen met de jongere het traject voor naar het bestaan na de gesloten behandeling. Daarmee zijn zij beiden dagelijks bezig met dezelfde jongeren. De kwaliteit van de samenwerking tussen behandelinstelling en school is daarom van groot belang. De eerste stap voor een integrale aanpak tijdens verblijf en een doorlopend onderwijstraject is een gezamenlijke visie van de instelling en de school op de behandeling en het onderwijs van de jongeren. Dit punt vloeit ook voort uit het door de sector in 2008 vastgestelde Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, en is terug te vinden in het toetsingskader voor het onderzoek naar jeugdzorgPlus, stap 3 uit november 2011. Het toezicht op stap 3 wordt in 2013 en 2014 uitgevoerd door de Inspectie Jeugdzorg in samenwerking met de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie van het Onderwijs.

De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) houdt toezicht op het naleven van regelgeving in de jji's. Deze Inspectie legt veelal gecombineerde inspectiebezoeken af met de Inspectie voor het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg. In het toetsingskader van IVenJ staat aangegeven waaraan zij het onderwijs (eventueel gezamenlijk met de Inspectie van het Onderwijs) toetst.

De visie is gericht op het bieden van perspectief aan de jongere, ziet het verblijf in de gesloten instelling als onderdeel van een traject en ziet onderwijs als een breekijzer om zin en vertrouwen in de toekomst te hervinden.

Kinderen in Nederland moeten gezond en veilig kunnen opgroeien, ze moeten hun talenten kunnen ontwikkelen en ze moeten, naar vermogen, mee kunnen doen in de samenleving. Dit geldt net zo goed voor de kinderen die gesloten behandeld worden als voor de rest van Nederland. Gesloten instellingen moeten geen vangnet zijn maar een trampoline voor het ontwikkelen van talenten en ondersteuning voor degenen die dat nodig hebben. Het gaat niet alleen om het bieden van een behandeling in de instelling, maar ook om de jongeren in staat te stellen zo snel mogelijk de draad weer op te pakken buiten de instelling. Maatschappelijke participatie staat daarbij voorop⁶. Jongeren die in een gesloten behandelinstelling terecht komen hebben doorgaans al een lange hulpgeschiedenis, met wisselingen van verblijfplaats en hulpsoort. Aangezien het gesloten traject per definitie tijdelijk is, is continuïteit van de aanpak na het verblijf een belangrijke voorwaarde voor resultaten die beklijven. Voor de instellingen betekent dit dat zij zich meer dan nu het geval is, zullen moeten richten op wat buiten de instelling nodig is voor een duurzame terugkeer in de samenleving. In oktober 2007 sprak sectordirecteur Hans Butselaar op een bijeenkomst over 'de excellente jji's' ook al over dit thema: 'Veel jongeren verblijven maar enkele weken bij ons. Hoe kunnen we de (korte) tijd binnen zo goed mogelijk benutten? Wat is daarbij onze rol, welke rol spelen onze ketenpartners en hoe kunnen we elkaars rol versterken om de jongeren verder te helpen op weg naar volwassenheid? Er zijn al stappen gezet in behandeling en onderwijs: het één kind één plan principe schept duidelijkheid, de methodiek YOUTURN schept eenheid tussen de jji's en vergemakkelijkt de aansluiting met externe behandelaars. In de netwerk- en trajectberaden wisselen de ketenpartners informatie over jongeren uit en maken afspraken over de wijze waarop zorg- en hulpverleningstrajecten worden voortgezet.'

De medewerkers kennen deze visie en zien het als leidraad voor de werkwijze van de school en de behandelinstelling en voor hun handelen.

De visie komt idealiter mede tot stand met inbreng van de medewerkers en moet vervolgens worden uitgewerkt tot een invoeringsstrategie en vertaald in concrete aanwijzingen voor het handelen in de praktijk. Daarbij gaat het om zaken als één gezamenlijk trajectplan van de instelling en het onderwijs samen, gericht op perspectief en gebaseerd op een gezamenlijke intake. En op het adequaat betrekken van het gezinssysteem bij de behandeling door de instelling en de school en om het zorgen voor continuïteit in de behandeling en onderwijs in de keten. Dat het een heel traject is om vanuit een visie te komen tot een andere manier van werken blijkt uit het praktijkvoorbeeld bij dit hoofdstuk van Bijzonderder Jeugdwerk Brabant (BJ Brabant) en De Korenaer.

Bij veel jji's worden op dit moment de eerste stappen gezet om een gezamenlijke intake te verrichten. Ook wordt het dagprogramma op meerdere plaatsen al vormgegeven als een integraal onderwijsdagprogramma.

⁶ Tweede Kamer 2011/12 31 839, nr. 220.

3.2 Succesfactor 2: Ga uit van cruciale bouwstenen voor een succesvolle aanpak

Steek je licht op bij organisaties, die hier al ervaring mee hebben opgedaan.

Maak gebruik van de ervaringen van collega-instellingen waar al een geïntegreerde werkwijze is ontwikkeld. De kans is groot dat hun cruciale bouwstenen in de aanpak ook bij anderen goed werken.

Zo doen wij het in Brabant: een integraal dagprogramma van onderwijs en behandeling

Voorgeschiedenis:

Vroeger was de school onderdeel van de jeugdzorgaanbieder. De cluster 4 school in Deurne en Grave is nu onderdeel van de Aloysiusstichting. Met het scheiden van de organisatie groeide ook de samenhang in de aanpak uit elkaar. Behandeling en school zijn in 2007 gestart om er weer één samenhangend concept van te maken. Dit bleek een hele klus!

Succesfactoren:

Cruciaal: beide besturen hebben het traject gestuurd als een kwestie van erop of eronder: of het gaat beter, of we kiezen voor een andere school.

- Vooraf is gezegd: er is geen plaats meer voor mensen die niet mee willen in de koers om er één integraal dagprogramma van te maken.
- Een externe projectleider, die het proces 2 jaar heeft begeleid en op wie directies nog steeds een beroep kunnen doen.
- De beide directeuren hebben er 1,5 jaar veel tijd gestoken en zijn steeds met één gezicht naar buiten getreden.

Belangrijke bouwstenen in Brabant voor de samenwerking:

Een gezamenlijke cliëntroute.

Onderwijs en behandelaars maken samen één cliëntroute en leggen deze vast in een stroomschema. Er wordt één gezamenlijk programma voor de cliënt gemaakt waarin alle onderdelen een plaats krijgen: onderwijs/arbeid, wonen, behandeling, vrijetijdsbesteding. Het leidt tot een dagprogramma van 8.00 uur tot 21.00 uur. Elke cliënt heeft zijn eigen rooster, waarin alles is ingeroosterd: school, therapie en vrijetijdsbesteding. Voor de behandelaars en de school liggen de roosters van de individuele leerlingen elke maandagochtend klaar.

Bepaalde instrumenten van de één bleken ook heel nuttig voor de ander: de hulpmiddelen/formats om tot de beschrijving van leerlijnen te komen bleken tevens te leiden tot de concretisering van de doelstelling van de behandeling.

De roosters van onderwijs en behandelaars zijn geharmoniseerd.

De roosters van onderwijs en behandelaars verschilden. Gezamenlijk zijn er afspraken gemaakt over wat er nodig was om de gewenste aanpak voor de cliënten te organiseren. In de schoolvakantietijd is er een summerschool ontwikkeld. Het dagprogramma is

samen vormgegeven. Ook mensen van BJ voeren bepaalde onderdelen uit, die kunnen gelden als onderwijsactiviteit. De schaalgrootte van de school is groot genoeg om dit te kunnen organiseren.

De overlegstructuur is onderling afgestemd.

De schoolmentor begeleidt de jongeren van één leefgroep. Dit maakt het overleg tussen teamleiding, de groep en de schoolmentor veel gemakkelijker. Elke jongere heeft twee mentoren, een vanuit de behandeling en een vanuit de school. Daarnaast heeft de orthopedagoog van de school regelmatig overleg met de behandelcoördinatoren (ook gedragswetenschappers). Afgesproken is dat de mening van de behandelcoördinatoren leidend is. Het is één keer voorgekomen, dat men er samen niet uitkwam, en dat het is opgeschaald naar de directie.

In de eerste twee jaar was er wekelijks overleg tussen de beide directies, inmiddels volstaat een gezamenlijk overleg eens in de 6 weken.

Integratie van de registratiesystemen.

Er zijn twee verschillende ICT-systemen. Het had teveel voeten in de aarde om hier één geïntegreerd systeem van te maken. Onder bepaalde voorwaarden - waar elke betrokkene voor heeft getekend - kan men in elkaars systemen kijken. Er is wel één gezamenlijke incidentenregistratie, maar niet door het systeem te integreren. Er is ook geen gezamenlijk intranet. De Aloysiusstichting heeft een eigen intranet.

Gezamenlijke visie en opleidingen.

Nieuwe medewerkers van BJ en van De Korenaer volgen hetzelfde verplichte inwerkprogramma van anderhalf jaar, waarin ook de gezamenlijke visie wordt overgebracht. Ook worden daarin dezelfde methodieken behandeld (sociale competentiemodel, presentiebenadering van Baart, werken vanuit contextueel perspectieven van Nagy). Personeelsfeestjes worden altijd voor de gezamenlijke teams georganiseerd. Alle onderdelen van het onderwijs en het dagprogramma staan beschreven in een Toolkit.

Bekijk ook de volgende documenten:

Samenwerking in uitvoering, samenwerkingsovereenkomst BJ Brabant en

Aloysiusstichting, april 2012

Cliëntroute trajectbehandeling BJ Brabant

Coördinatie Centrum Dagprogramma, BJ Brabant en De Korenaer

Zo doen we het bij De Hoenderloo Groep: integraal werken via het trajectplan

De Hoenderloo Groep heeft trajectregisseurs die het overzicht over het gehele traject van een aantal jongeren houden. De trajectregisseur geeft het traject vorm en lost knelpunten op. Dit vereist enige creativiteit. Er wordt altijd gedacht vanuit mogelijkheden en integraliteit. De trajectregisseurs hebben contact met Bureau Jeugdzorg en alle andere ketenpartners om ervoor te zorgen dat overstappen goed verlopen. Voor iedere jongere wordt een trajectplan geschreven. Dit is een integraal plan, waarin het perspectief van de jongere wordt beschreven. Eén maal in de drie maanden wordt dit trajectplan besproken met de jongere, de ouders en betrokkenen.

Regel is dat jongeren binnen 2 weken na binnenkomst onderwijs krijgen op het

Hoenderloo College. Het voordeel van onderwijs op het terrein is dat je fysiek bij elkaar bent. De jongere wordt door de groepsleiding naar school gebracht. Als een leerling zich op school misdraagt, dan kan hij in een 'uitvalvoorziening' terecht komen. In die voorziening kan via e-learning onderwijs worden gevolgd. De jongere gaat zo snel mogelijk weer terug naar het Hoenderloo College.

Iedere week worden jongeren in een multidisciplinair team, waar ook de school deel van uitmaakt, besproken. Op deze manier krijgen alle professionals een totaalbeeld. Integraal wordt gekeken waar geïntervenieerd moet worden en waar het goed gaat.

Benut op creatieve wijze de verschillende competenties en vaardigheden van onderwijzend personeel en behandelaars om een gezamenlijk dag- en jaarprogramma te organiseren.

Zo doen wij het bij VSO De Sprong en jji De Heuvelrug Eikenstein: initiatieven om de samenwerking tussen school en behandelaars te bevorderen

Via opleidingen

Erkende opleiding Fitness Instructeur niveau 2.

De Sprong verzorgde deze opleiding aan 12 groepsleiders. Hierdoor kan elke groep onder bevoegde en bekwame begeleiding meedoen aan fitnessactiviteiten.

Calibris - Opleiding tot stagebegeleider.

Door inzet van erkende stagetrainers hebben jongeren zonder verlofstatus met interne stages dezelfde scholingskansen als jongeren die extern stage mogen lopen. Erkende stagebegeleiders organiseren stageactiviteiten, waarmee jongeren aan hun stage-uren komen. 6 onderwijsmedewerkers en 10 pedagogisch medewerkers hebben gezamenlijk een opleiding gevolgd tot stagebegeleider. De Sprong heeft hiervoor subsidie aangevraagd en verkregen. De jji heeft de medewerkers 2 dagen uitgeroosterd. Docenten hebben vrijwillig 2 dagen vakantie opgenomen.

YOUTURN en Psychopathologie.

Medewerkers van de Sprong hebben samen met jji-medewerkers de opleiding voor YOUTURN en Psychopathologie gevolgd. De YOUTURN-trainingen worden ook verzorgd door onderwijs- en Justitiemedewerkers.

Bij het gebouw

- Gezamenlijk optreden bij herinrichting van lokalen
- medefinanciering door jji waar mogelijk
- planning i.s.m. de technische dienst (mogelijkheden en grenzen)
- hergebruik van aanwezige materialen
- toezicht en advisering

Delen van activiteiten.

Bij de herinrichting van een andere ruimte heeft de jji de materialen geleverd en de school de klus geklaard met jongeren in een stagetraject. De kennis opgedaan bij “Consumptieve Technieken” (koken) wordt door de jongeren benut bij koken op de leefgroepen en activiteiten (open dagen). Druk-/printactiviteiten opgedaan bij “Printmedia” worden waar mogelijk ingezet voor de jji.

Een gezamenlijk traject

ITB en mentor onderwijs treden samen op.

Door samen in actie te komen bij het organiseren van een passende vervolgopleiding en een warme overdracht vergroot je de kans op een succesvolle aanmelding bij onderwijs na uitstroom aanzienlijk.

Gezamenlijke intake.

Door capaciteitsreductie van de jji is de intakeafdeling van de school gesloten. De informatieverzameling is gedeeltelijk verplaatst naar de leefgroep (invullen formulier voor het onderwijs). Hiermee kunnen jongeren een vlotte start maken in het onderwijs. Het onderwijs is betrokken bij de ontwikkelingen rond een nieuw leerling-administratiesysteem van de jji.

Examenondersteuning.

Groepsleiders, gedragwetenschappers, teamleiders en locatiedirecteur zijn beschikbaar om extra training te verzorgen voor mondelinge examens of toezicht houden bij schriftelijke examens

Betrek jeugdigen en hun ouders bij de regie van het traject, en kijk naar alle facetten van het toekomstperspectief.

Zo doen we het bij Horizon: de levensschool en ambulante hulp

Horizon heeft bij onderwijs in geslotenheid de visie dat de scheiding tussen leren en leven zo klein mogelijk moet zijn. Streven is het onderwijs en de zorg compleet te integreren en te komen tot het concept ‘Levensschool’. Dit houdt in dat buiten de schooluren lessen worden geleerd in zelfstandigheid, zelfredzaamheid etc. De ‘levenslessen’ worden soms door een docent gegeven of gezamenlijk met de pedagogisch medewerker van de instelling aangepakt. Het is te vergelijken met de invoering van YOUTURN in de jji’s voor zowel pedagogisch medewerkers als docenten. Sinds een jaar wordt aan jongeren die op een school van Horizon onderwijs volgen (verbonden aan een instelling voor gesloten jeugdzorg of jeugdzorg) ambulante zorg verleend, en ook aan het gezin waaruit de jongere afkomstig is (systeembegeleiding). Het is een kortdurende interventie, waarbij bijvoorbeeld ouders worden gecoacht of de jongere leert huiswerk te maken. De achterliggende visie is dat wanneer het met het gezin goed gaat, de jongere meer kans heeft op een succesvolle schoolloopbaan. Bureau Jeugdzorg geeft een indicatie af voor deze (jeugd)zorg. Er zijn in 2012 circa 80 kinderen begeleid. Het is nu nog een pilot. De financiering hiervoor wordt gedaan door de stadsregio Rotterdam, de provincie Zuid-Holland en het stadsgewest Haaglanden.

3.3 Succesfactor 3: Besturen onderschrijven en sturen op de integrale aanpak van behandeling en onderwijs

De besturen zetten alle middelen in die nodig zijn om tot de integrale aanpak te komen.

In het verleden was de behandelinstelling vaak ook verantwoordelijk voor het onderwijs. Later (sinds 2003) werden deze twee onderdelen veelal gescheiden in aparte organisaties met het doel om het onderwijs te professionaliseren. Waar de professionalisering van onderwijs in de geslotenheid inmiddels goede resultaten heeft geboekt, blijft de samenhangende aanpak tussen behandeling en onderwijs een voortdurend punt van aandacht!

Het komen tot een echte gezamenlijke aanpak is niet iets wat je op een achternamiddag doet. Het vergt een langduriger traject dat op alle niveaus van de organisatie gedragen moet worden. Ter inspiratie gaven wij hiervoor (zie blz. 17/18) weer hoe dit traject is opgezet en uitgevoerd in Brabant, bij BJ Brabant en school De Korenaar. Het komen tot een integrale aanpak van behandeling en onderwijs vanuit een trajectgedachte vraagt om een gedegen aanpak op basis van een plan. Het is niet iets wat je aankondigt, en dat vervolgens als vanzelf tot de gewenste uitvoeringspraktijk leidt. Het gaat om een vertaling van de visie in een andere werkwijze en het invoeren van deze werkwijze. Dit vergt dat de besturen van zowel het onderwijs als de behandelinstelling gezamenlijk sturen op het behalen van concreet geformuleerde resultaten en zich ‘ambassadeurs’ tonen van deze samenwerking.

Stel een intern vrijgestelde of een externe projectleider aan om de zaken goed van de grond te krijgen.

Het aansturen, c.q. begeleiden van een veranderingsproces waarbij twee organisaties op een nieuwe manier moeten samenwerken, hun werkprocessen moeten aanpassen en dat ook ander gedrag vergt van alle medewerkers, kost tijd. Gedurende de procesduur (1 à 2 jaar) moet iemand verantwoordelijk zijn én tijd hebben voor de aansturing en bewaking van het proces en het behalen van de resultaten. Het aantrekken van een tijdelijke projectleider van buitenaf heeft als voordeel, dat deze onafhankelijk van beide organisaties kan opereren.

Er is alleen plaats in de instelling en op de school voor directie en medewerkers die de integrale benadering onderschrijven en (enthousiast) uitvoeren.

Om de nieuwe manier van samenwerken succesvol te implementeren heb je op de cruciale posten mensen nodig, die drager en verspreider kunnen zijn van het nieuwe gedachtegoed. Op die plekken kun je geen stoorzenders gebruiken. Dit geldt bijvoorbeeld in ieder geval voor de directeuren.

4. Onderwijs tijdens verblijf als onderdeel van een doorlopend onderwijstraject

Succesfactor 4: Betrek de school van herkomst of de ontvangende school zoveel mogelijk bij het onderwijs

Succesfactor 5: Ga bij elke jongere uit van het toekomstperspectief

4.1 Succesfactor 4: Betrek de school van herkomst of de school van terugkeer zoveel mogelijk bij het onderwijs

Beschouw het als een doorlopend onderwijstraject waarbij nagegaan moet worden welke bijdrage de school tijdens geslotenheid kan leveren, en welke bijdrage de school van herkomst, cq. de school van terugkeer kan leveren aan het doorlopende traject.

De bekostiging van het onderwijs wordt nogal eens als knelpunt ervaren voor een doorlopend onderwijstraject voor, tijdens en na gesloten verblijf. Vaak heeft het niet zozeer te maken met de regelgeving, maar met de manier waarop men ermee omgaat. Daarom onderstaand een overzicht van de regelgeving over de bekostiging.

Bekostiging/wetgeving in relatie tot scholen die zijn verbonden aan een jji/jeugdzorgPlus

In het onderwijs dat verbonden is aan residentiële voorzieningen onderscheiden we twee categorieën:

'gesloten' voorzieningen

justitiële jeugdinrichtingen (jji) of instellingen voor jeugdzorgPlus;

'open' voorzieningen

instellingen voor gehandicaptenzorg, jeugdhulpverlening of jeugdgezondheidszorg waarbij behandeling of opvang en onderwijs vanuit één plan noodzakelijk is vanwege de aard of de duur van de behandeling of opvang.

De scholen die zijn verbonden aan een instelling voor jeugdzorgPlus of aan een justitiële jeugdinrichting verzorgen cluster 4 onderwijs. Scholen die zijn verbonden aan een open

residentiële instelling verzorgen onderwijs in cluster 3 of 4, afhankelijk van de aard van de instelling.

Al deze scholen moeten voldoen aan de wettelijke eisen die voor het (voortgezet) speciaal onderwijs gelden. De inspectie ziet toe op de naleving van de wettelijke voorschriften en de onderwijskwaliteit (ontwikkelingsperspectief, commissie van begeleiding, schoolplan en schoolgids, etc.). Knelpunt hierbij is vaak de informatie over het onderwijsniveau van de jongere bij de start van het onderwijs in de gesloten instelling. Hierdoor kan het langer duren voordat de school een handelingsplan (wettelijk verplicht tot 1-8-2013, daarna: ontwikkelingsperspectief) heeft opgesteld. De inspectie wijst scholen erop dat er een onderwijskundig rapport van de leerling door de school van herkomst beschikbaar moet worden gesteld.

1. Grondslag voor de bekostiging: jaarlijkse leerlingtellingen

Het aantal leerlingen dat op een school onderwijs volgt, is de basis voor de omvang van de bekostiging aan die school voor personeel en materiële zaken. Reden hiervoor is dat de personele capaciteit van een school en de benodigde middelen voor materiële zaken afhankelijk zijn van het aantal leerlingen op de school.

Ieder jaar op 1 oktober worden alle leerlingen op de scholen voor po, vo en wec geteld. Het leerlingenaantal van het jaar dat vooraf ging aan het jaar waarin de bekostiging wordt uitbetaald, geldt als de grondslag voor de bekostiging (t-1 systematiek).

In het basisonderwijs worden daarnaast elke maand de nieuw ingestroomde leerlingen (de 4-jarigen) geteld (groei-telling) en bekostigd. Gedachte is dat door deze systematiek de school een jaar van tevoren weet wat de omvang van de bekostiging wordt en de omvang van de personele capaciteit daarop kan afstemmen.

2. Bekostiging van scholen die zijn verbonden aan residentiële instellingen

Scholen bij jji/jeugdzorgPlus

Voor scholen verbonden aan een instelling voor jeugdzorgPlus of een justitiële jeugdinrichting geldt de bekostigingssystematiek op basis van de leerlingenaantallen niet. Reden daarvoor is dat de leerlingen die onderwijs volgen op deze scholen altijd zijn opgenomen in de instelling waaraan de school is verbonden. Er kunnen geen andere leerlingen worden toegelaten. De school moet de capaciteit die gelijk is aan die van de instelling beschikbaar houden om leerlingen, die in de instelling zitten, op de school te kunnen plaatsen. De capaciteit van de instelling vormt daarom de grondslag voor de omvang van de bekostiging.

Scholen bij een residentiële instelling

In passend onderwijs is het zo geregeld dat leerlingen die (v)so volgen toelaatbaar moeten zijn verklaard door het samenwerkingsverband. De leerlingen die onderwijs volgen op een school die is verbonden aan een jji of jeugdzorgPlus, worden gedurende die periode aangemerkt als een leerling die toelaatbaar is verklaard tot het (v)so.

Door de plaatsing in een residentiële instelling wordt de leerling automatisch aangemerkt als een leerling die toelaatbaar is verklaard. De behoefte van de leerling aan zorg is bepalend voor de plek waar de leerling onderwijs volgt. De verwachting is dat wanneer gemeenten verantwoordelijk worden voor de jeugdzorgPlus, als gevolg van de wet decentralisatie jeugdzorg per 2015, zij meer zullen inzetten op preventieve voorzieningen. Het gevolg kan zijn dat er daardoor minder kinderen in residentiële instellingen worden geplaatst, waardoor er ook op de scholen die daaraan zijn verbonden, minder kinderen onderwijs volgen.

Scholen verbonden aan overige residentiële voorzieningen worden, net als nu, bekostigd op basis van het aantal getelde leerlingen (1 oktober, t-1). Deze bekostiging wordt in mindering gebracht op het samenwerkingsverband van de school waarop de leerling was ingeschreven direct voorafgaand aan de plaatsing in de residentiële instelling. Wanneer de leerling niet was ingeschreven betaalt het samenwerkingsverband dat actief is in de woonplaats van de leerling.

Net als voor alle andere scholen betekent de t-1 systematiek voor de school die is verbonden aan een open residentiële instelling dat sommige leerlingen die wel geteld zijn en toch zijn weggegaan, nog worden bekostigd en andere leerlingen die niet zijn geteld, ook bekostigd worden. Ook bij reguliere scholen is er in- en uitstroom. Bij de scholen die zijn verbonden aan een residentiële instelling is dit nog sterker.

Welke mogelijkheden hebben scholen die zijn verbonden aan open residentiële instellingen, in het nieuwe stelsel passend onderwijs, om met de telsystematiek om te gaan?

1). Capaciteit en begroting

De schoolbesturen van de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs cluster 4 die zijn verbonden aan een jji of jeugdzorgPlus nemen deel aan de toekomstige samenwerkingsverbanden passend onderwijs. De school bij een open residentiële instelling kan met de andere besturen in het samenwerkingsverband afspreken welke capaciteit de school heeft. De school kijkt vanuit het perspectief van de begroting (per jaar vooruit op grond van de leerlingtelling) welke inkomsten men heeft en welke personeelscapaciteit daarbij hoort. Wanneer dat leerlingenaantal op het moment van de telling bijvoorbeeld (toevallig) fors lager is dan dat men op grond van de capaciteit van de instelling zou kunnen hebben, dan moet men afspraken maken met de samenwerkingsverbanden waar de kinderen vandaan komen over het aantal leerlingen dat kan worden verwezen naar de school.

2) Afspraken maken met het samenwerkingsverband

Wanneer er aanzienlijk minder kinderen op de teldatum zijn geteld dan de maximale capaciteit van de school kan ook gebruik worden gemaakt van de verplichting in de wet dat men binnen het samenwerkingsverband een datum kiest waarop een extra groeitelling van leerlingen wordt gehouden om nadere afspraken te maken over de betaling aan scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs (waaronder de scholen die zijn verbonden aan een residentiële instelling).

3). Afspraken maken over terugplaatsing na verblijf

Een goede uitstroom van leerlingen naar een andere school na het verblijf in de instelling, helpt de school die is verbonden aan de instelling. Hierdoor wordt de werklast verminderd, blijft men niet zitten met leerlingen of hoeft men niet lang te zoeken naar een andere school die de leerling wil opnemen. In het samenwerkingsverband moeten afspraken worden gemaakt over de terugplaatsing en overplaatsing van leerlingen van het (v)so naar het regulier onderwijs. Dit moet worden vastgelegd in het ondersteuningsplan. Ook de school verbonden aan een jji/jeugdzorgPlus moet afspraken maken met het samenwerkingsverband (waartoe de leerling behoorde) over de terugplaatsing van de leerling na het verblijf in de jji of jeugdzorgPlus.

Zo doen we het bij Horizon: samenwerkingscontracten

Uitgangspunt is dat alle jeugdigen met een diploma de deur uitgaan omdat dit de meeste kansen biedt om hen in de maatschappij te laten slagen. Er zijn samenwerkingscontracten gesloten met het voortgezet onderwijs en het mbo in de regio. Instelling en school komen daarin overeen dat jeugdigen binnen het reguliere onderwijs een diploma halen en voor de overige tijd verblijven in Horizon. Voor jeugdigen die gesloten moeten verblijven worden staatsexamens benut om diplomering te bereiken. Uit de jaarcijfers blijkt dat meer jeugdigen gediplomeerd de instelling verlaten. Horizon investeert in de samenwerking met scholen in de regio om jongeren te kunnen plaatsen op een vervolgschool na het verblijf. Horizon is betrokken bij een landelijk initiatief om in het vmbo hetzelfde curriculum en dezelfde boeken te gebruiken waardoor leerlingen gemakkelijker kunnen instromen in de verschillende vmbo-scholen.

Zo doen wij het in Hoenderloo: afspraken met onderwijsinstellingen

Er zijn goede afspraken met collega-instellingen Cardea, Stek en Horizon om te bewerkstellingen dat de overgang van jeugdzorgPlus naar een open vervolgbehandeling, de cliëntroute, soepel verloopt. Het gaat hierbij om jongeren met het perspectief langdurige zorg. Afspraken over onderwijs horen daarbij. Ook zijn er goede afspraken met Koers vo, waardoor 13 scholen in de regio de verplichting op zich hebben genomen een jongere, waarvan de machtiging is afgelopen, direct te plaatsen.

4.2 Succesfactor 5: Ga bij elke jongere uit van het toekomstperspectief

Ga bij de inrichting van het onderwijs tijdens verblijf steeds na, welke invulling van het onderwijs voor deze jongere het meeste bijdraagt aan zijn toekomstperspectief.

Elke jongere heeft net een andere aanpak of andere onderwijsinhoud nodig om geïnspireerd te worden en een nieuw perspectief te zien. Voor sommige jongeren zal het heel motiverend zijn om een deelcertificaat te behalen, dat ook buiten de gesloten instelling erkend is. Voor een ander is het misschien beter om via afstandsonderwijs en andere innovatieve methoden mee te blijven doen op zijn 'oude' school, en daarnaast bijgespijkerd te worden in de vakken die meer moeite kosten. Voor weer anderen kan het een betere weg zijn om een geschikte werkgever te vinden, zodat zij via werken en wellicht in een latere fase ook via leren zich verder ontwikkelen. Anderen moeten misschien nog ontdekken wat ze het liefste willen. Onderwijs en behandelaars in de gesloten instelling zijn samen de aangewezen personen om zicht te krijgen op wat de jongere leuk vindt om te doen en wat hij of zij goed kan.

Benut interne mogelijkheden voor stageplaatsen.

Veel van de jongeren in de jji's bevinden zich in de fase dat (onbegeleid) verlof nog niet tot de mogelijkheden behoort. Om stage te lopen bij een bedrijf is echter een erkende stageplaats nodig. In de jji's zijn om die reden verschillende afdelingen binnen onderwijs ingericht als erkend leerbedrijf. Zoals de bedrijfskantine voor horeca-ervaring, een schoonmaakbedrijf voor zorg en hygiëne. Op deze manier wordt het binnen starten met een stageplek en het buiten afmaken van deze stage mogelijk gemaakt.

Ga goed na of bepaalde leerlingen wellicht meer baat hebben bij een vervolgtraject bij een goede werkgever, waar mogelijk aangevuld met onderwijs in de beroepsbegeleidende leerweg.

Zo doen we het bij LSG-Rentray: door naar de arbeidsmarkt

Alhoewel onderwijs heel belangrijk is, is het voor een flink aantal van de jongeren bij LSG-Rentray beter om zich op de arbeidsmarkt te richten. Werken bij een bedrijf biedt vaak meer structuur en kans op succes dan de massale omgeving van een ROC met veel minder toezicht. Er kan altijd worden overwogen of er (meteen of later) een leertraject aan gekoppeld wordt, bv. via de beroepsbegeleidende leerweg. Het gaat ook om duurzaamheid van het traject. Je hebt er niet veel aan als een kind wel op school geplaatst wordt, maar daar snel weer uitvalt. Dan is meteen naar een baan een betere optie, want een teleurstelling minder. LSG-Rentray biedt alleen nog maar richtingen aan waarvoor een arbeidsmarktperspectief is. Dus geen cursus nagelstylistes meer, maar bv. wel leren schoonmaken.

LSG-Rentray investeert veel in contacten met bedrijven in de regio bv. voor stageplaatsen. Daarbij moet je als instelling flexibel zijn. Als een jongere in een bedrijf werkt/stage loopt, kan je bv. overwegen de therapie naar de avonduren te verplaatsen of de therapeut naar de werkplek te laten komen, zodat er beperkt van werk wordt verzuimd. Die werkwijze is nog niet operationeel, maar wel onderwerp van gesprek. Met docenten en groepsleiding wordt ook doorgesproken wat toeleiding naar werk betekent. Jongeren moeten leren wat goed werknemerschap van hen vereist. Het is bijvoorbeeld voor de relatie met de werkgever niet goed, als een jongere niet verschijnt op het werk omdat hij straf heeft. LSG-Rentray heeft ook contact met de Lions Club, die hen adviseert over het beleid met betrekking tot arbeid. Ze nodigen af en toe werkgevers uit op de instelling om hen een beeld te geven van de jongeren en het doel/aanpak van de instelling.

Je hebt echte werkgevers nodig om jongeren goed voor te bereiden, het Arbeid Toeleidings Centrum is niet hetzelfde als echt werk: “Wij maken er een goede werknemer van, maar het vak leren ze bij de baas”.

Betrek ouders en de jongeren zelf zoveel mogelijk bij het traject.

In de jji's is in 2011 een visie op ouderparticipatie ontwikkeld. In deze visie is weergegeven op welke wijze de ouders betrokken worden bij het verblijf, de behandeling, de opvoeding en het onderwijs van de jeugdige. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van informatiebijeenkomsten voor ouders over het onderwijs, de behandeling en het traject dat de jongere volgt. Maar ook in de vorm van themasessies over bijvoorbeeld middelengebruik en gezond leven.

De school is een belangrijke actor bij de ouderparticipatie. Scholen werken actief mee om ouders te betrekken. Gestructureerd voeren docenten ouder- en tienminutengesprekken. De docent informeert de ouders in deze gesprekken over schoolactiviteiten en prestaties op school.

In iedere jji is een vorm van jongerenparticipatie. Het perspectiefplan wordt zoveel mogelijk met instemming van de jeugdige opgesteld. De jeugdigen ondertekenen de perspectiefplannen ook.

Zo doen wij het bij Horizon: ouderbetrokkenheid

Bij opname van een jongere in Horizon wordt met de ouders een intentieovereenkomst afgesloten, waarin de medewerking van de ouders aan een aantal zaken wordt vastgelegd. Zo kunnen de ouders begeleid worden als dat nodig is in het belang van de jongere. Ook lezen ouders voor op de cluster 4 scholen.

Horizon heeft intercedenten aangesteld; dit zijn 'vooruit geschoven posten' die het gezin aanspreken op de verantwoordelijkheid om de onderwijsloopbaan van de jongere tot een goed einde te brengen. Deze intercedenten leveren Horizon ook relevante informatie over het gezin en de jongere.

Een idee? Het levensboek

Een (nog niet uitgevoerd) idee/wens, geopperd door LSG-Rentray, om de aanpak meer mét jongeren te ontwikkelen, is het maken van een (digitaal) 'levensboek'. In het levensboek staan de ambities en dromen van de jongere per levensgebied (wonen, werken/opleiding, vrije tijd, gezondheid) die het uitgangspunt zijn voor het trajectplan van onderwijs en hulpverlening. Nu begrijpen de jongeren vaak niet veel van het hulpverleningsplan, het staat ver van ze af en van waar ze mee bezig zijn. Een levensboek kan jongeren meer mogelijkheden geven om zelf mee te denken over de richting en kan samenhang brengen in de verschillende levensdomeinen.

Zo doen we het bij Horizon: leerling is eigenaar van het 'perspectiefplan'
Binnen Horizon worden geïntegreerde perspectiefplannen ingevoerd waarin zorg en onderwijs met elkaar verbonden worden. Dit vergt het nodige doorzettingsvermogen. De leerling is eigenaar van het plan. De grondslag voor het perspectiefplan is de hogere motivatie van leerlingen: wat wil jij in je leven gaan bereiken? Hoe wil jij je leven zo gaan veranderen dat het ook goed met je komt en dat je uit de situatie komt waar je nu in terecht gekomen bent? Dit bepaalt vervolgens het perspectief van de zorg.

5. Een weloverwogen terugkeer na verblijf inclusief nazorg

Succesfactor 6: Kies het moment van terugkeer strategisch

Succesfactor 7: Beschouw nazorg in het onderwijs als onderdeel van het traject

5.1 Succesfactor 6: kies het moment van terugkeer strategisch

Laat bij het gezamenlijk (behandelinrichting en onderwijs) bepalen van het moment van uitstroom goed meewegen hoe de terugkeer naar onderwijs zo soepel mogelijk kan verlopen.

Het verblijf in een gesloten instelling wordt steeds meer gezien als onderdeel van een traject. In jeugdzorgPlus wordt momenteel een trajectaanpak ontwikkeld. Een traject jeugdzorgPlus is een resultaatgericht aaneensluitend geheel van verblijf, onderwijs, zorg en behandeling – vastgelegd in een perspectiefplan voor iedere jongere – dat erin voorziet dat een jeugdige onder eenduidige regie kan toegroeien naar een aanvaardbaar en stabiel niveau van zelfstandig maatschappelijk functioneren. Het gaat dus om een aaneensluitend geheel van jeugdzorg, beginnend met gesloten jeugdzorg en gevolgd door andere vormen van jeugdzorg, dat wordt gecoördineerd door een aanbieder van gesloten jeugdzorg. In de trajecten dienen instellingen uitdrukkelijk de gezinscontext, de school, arbeid(stoeleiding) en vrijetijdsbesteding te betrekken.

Het is van belang dat de inrichting en de school gezamenlijk invloed hebben op het uitstroommoment. Bij de jeugdzorgPlus is dit gemakkelijker te organiseren dan bij de jji's. In de specifieke situatie in de jji is het zo dat de kinderrechter bepaalt wanneer de jeugdige terugkeert in de samenleving. Soms is dit heel plotseling en kan de uitstroom door de inrichting niet lang tevoren worden voorbereid. De jeugdige langer in de inrichting houden, zou wederrechtelijke vrijheidsbeneming betekenen. Wel kunnen in dit kader afspraken worden gemaakt met de school van herkomst en terugkeer over het lopende onderwijstraject en het afleggen van belangrijke examens en toetsen. Het is van belang dat de rapportages van de Raad voor de Kinderbescherming en de gesloten instellingen aan het Openbaar Ministerie en de Zittende Magistratuur (ZM) voorafgaand aan strafzittingen heel duidelijk zijn over de belangrijke stappen waarvoor de jongere, ook op school, in de nabije toekomst staat.

Zoek naar creatieve oplossingen.

Zo doen we het bij LSG-Rentray: de trajectbenadering

LSG-Rentray heeft eind 2011 de trajectbenadering ingevoerd. Sinds maart 2012 krijgt iedere jongere uit Zorggebied Oost een trajectregisseur toegewezen, die de voortgang bewaakt op de vier domeinen (gedrag, school/arbeid/vrije tijd, systeem en wonen). In eerste instantie is de aandacht vooral uitgegaan naar het logistiek inrichten van de zorgtrajecten. Inmiddels is men nu ook bezig met inhoudelijke innovatie. Daarbij probeert men heel creatief te zijn in het zoeken naar oplossingen. Zo is bijvoorbeeld de gedachte ontstaan dat het soms voor een jongere - die al met deeltijdverlof kan - beter kan zijn niet in het weekend met verlof te gaan, maar juist door de week. Dan kan alvast worden deelgenomen aan het onderwijs in de plaats waar hij naar terugkeert. In het weekend komt hij dan terug in de instelling. Met de pilotmogelijkheid van VWS wordt de haalbaarheid hiervan onderzocht. Men is gestart met het realiseren van sluitende trajecten aan het einde volgens het pilotkader zorgtrajecten jeugdzorgPlus, maar komt ook steeds meer bij zaken die je als trajectregisseur vóór of op het moment van opname al zou kunnen regelen.

De trajectregisseurs stemmen hun aanpak helemaal af met de gezinsvoogden, zodat er geen licht ontstaat tussen beide partners. De trajectregisseur is ook degene die het traject uitzet en begeleidt van terugkeer uit de instelling naar de vervolgplek (andere instelling, zelfstandigheid, huis). De aan Eefde verbonden school heeft onderwijsverantwoordelijkheid en regelt het vervolgonderwijs. De trajectregisseur bewaakt de voortgang van de begeleiding na verblijf in de jeugdzorgPlus.

5.2 Succesfactor 7: Beschouw nazorg in het onderwijs als onderdeel van het traject

Zorg voor een goede overdracht terug naar het onderwijs, en bied ondersteuning aan het onderwijs na terugkeer aan.

‘De aard en mate van de problematiek uit zich in alle leefgebieden waarin de jongere functioneert (o.a. school, gezin, contact met leeftijdgenoten en vrije tijd). De plaatsing in jeugdzorgPlus kan daarom alleen effectief zijn, indien de aanpak van intake tot terugplaatsing rekening houdt met al die aspecten. Daar de plaatsing in jeugdzorgPlus met onderwijs, behandeling en begeleiding, van korte duur is (beoogd zes maanden), is verbinding met de situatie van gezin en onderwijs essentieel. Het is van belang om niet alleen de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van jongeren in beeld te hebben, maar in samenhang daarmee ook de ondersteuningsbehoeften van ouders en

tevens die van leerkrachten, zowel binnen als buiten de instelling.⁷ Zij onderscheiden vier uitstroomprofielen bij de doelgroep voor jeugdzorgPlus:

- Jeugdigen die terugkeren naar huis met een multisysteemaanpak, en die zo snel mogelijk weer naar onderwijs buiten de instelling moeten gaan. Ouders en ambulante hulpverleners zijn belangrijk in de samenwerking met onderwijs.
- Jeugdigen die richting zelfstandigheid gaan, bv. via een fasehuis. Dit vraagt om afstemming met vervolghulpverleners voor de samenwerking met onderwijs.
- Jeugdigen die langdurig een vervangende opvoedingssituatie nodig hebben. Zij komen vaak in een 'drie-milieu-voorziening'.
- Jeugdigen met chronische en complexe problematiek. Deze stromen uit naar langdurige behandelvoorzieningen (jeugdzorg, LVB of GGZ).

De rode draad bij alle uitstroomprofielen is het traject dat de jongere aflegt naar het gedeelde perspectief.

⁷ Ontwikkeling onderwijs-zorgarrangement(en) jeugdzorgPlus, G. Bouma, M. de Lange, 16 april 2012.

6. Samenwerkingsafspraken extern

Succesfactor 8: Afspraken met samenwerkingsverbanden passend onderwijs
Succesfactor 9: Afspraken met het Beroepsonderwijs/ROC's
Succesfactor 10: Basis informatieset voor overdracht
Succesfactor 11: Committeer de jeugdbescherming en jeugdreclassering

6.1 Succesfactor 8: Afspraken met samenwerkingsverbanden passend onderwijs vo

Benut de nieuwe mogelijkheden van passend onderwijs in het voortgezet onderwijs. Leg in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband vast hoe je tot een doorlopend onderwijstraject voor deze jongeren wil komen. Start met het samenwerkingsverband waarmee je het meest te maken hebt.

Passend onderwijs biedt een goede basis om tot een doorlopend onderwijstraject te komen voor jongeren uit het voortgezet onderwijs die tijdelijk geplaatst worden in een gesloten instelling. Passend onderwijs verbindt de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs (inclusief de scholen in een gesloten instelling en regulier voortgezet onderwijs) met elkaar in een samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband heeft de collectieve plicht om jongeren uit het voortgezet onderwijs aansluitend na het gesloten verblijf een goede vervolgplek in het onderwijs te bieden.

Zo doen we het in Cadier en Keer: Terugplaatsing vanuit jji of jeugdzorgPlus: de vragen!?

In Cadier en Keer zijn de vragen op een rijtje gezet waar het samenwerkingsverband (swv) passend onderwijs vo een antwoord op moet vinden om tot goede afspraken te komen over terugplaatsing van leerlingen na het gesloten verblijf. In principe gelden dezelfde vragen als het gaat om het mbo.

Startvraag:

Beschouwt de school/het swv van herkomst plaatsing in geslotenheid, in jji of jeugdzorgPlus, als een onderdeel van een doorlopend onderwijstraject ja of nee?

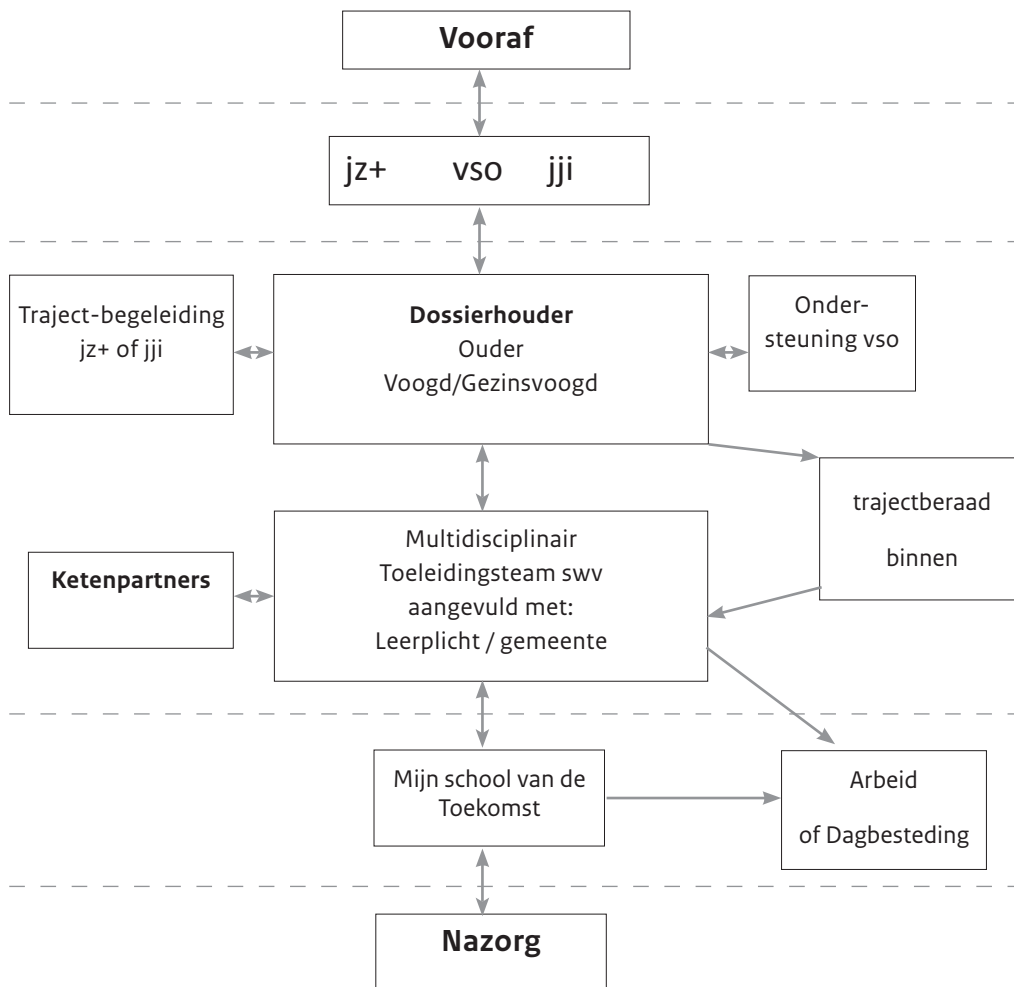
- Zo ja, dan zal gedurende het gehele traject de verbinding met de school van herkomst kunnen/moeten worden onderhouden en zal de terugplaatsing relatief eenvoudig

verlopen. Bestuur en schoolleiding van de school van herkomst moeten dan wel akkoord gaan met de afspraak dat, ook al wordt de leerling om dubbele bekostiging te voorkomen, uitgeschreven uit de school van herkomst en ingeschreven in de instituutsschool, men bij terugplaatsing zonder voorbehoud de leerling opnieuw inschrijft.

- Zo nee, dan is terugkoppeling met de school van herkomst niet als vanzelfsprekend en zal het swv bij terugkeer haar verantwoordelijkheid moeten waarmaken om een passende school te vinden voor deze jongeren die recht hebben op hun 'passende' onderwijs. Deze situatie komt overeen met de gevallen waar, om welke reden dan ook, de leerling geen school van herkomst heeft.

Spelregels: Ongeacht welke keuze men maakt, de schoolbesturen zullen binnen het kader van het ondersteuningsplan met elkaar spelregels moeten vaststellen hoe om te gaan met 'terugkeer uit geslotenheid'. Inclusief de wijze waarop scholen worden aangesproken indien men de spelregels niet nakomt.

Stroomschema: Terugplaatsing vanuit jji of jeugdzorgPlus

5 fases: Vooraf, Voorbereiding, Overdracht, Plaatsing, Nazorg

Vooraf:

- Wat staat in de wet- en regelgeving over wat samenwerkingsverbanden (swv) passend onderwijs in de toekomst geregeld moeten hebben voor de in- en uitstroom van leerlingen van en naar jji/jeugdzorgPlus? (zie kader blz. 23 t/m 26)
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de uitwerking van de uitplaatsing tussen jji en jeugdzorgPlus?
- Welke rol heeft de rechter tijdens het 'uitstroomtraject'?
- Beschouwt de school / het swv van herkomst plaatsing in geslotenheid, in jji of jeugdzorgPlus, als een onderdeel van een doorlopend onderwijstraject ja of nee?
- Wat zijn de 'spelregels' binnen het swv m.b.t. de instroom vanuit een gesloten instelling, al dan niet als onderdeel van een doorlopend leertraject en zijn die vastgelegd in het ondersteuningsplan? (zie kader blz. 23 t/m 26)
- Welke verplichtingen heeft de school van herkomst?
- Wat is de standaard toeleidings- en plaatsingsprocedure van het swv en op welke manier is het 'multidisciplinaire toeleidingsteam' samengesteld?

Voorbereiding:

- Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende dossierhouders: ouders, voogd, gezinsvoogd en jeugdreclasserder?
- Op welke manier moet de trajectbegeleiding vanuit jji/jeugdzorgPlus worden verzorgd, waar kunnen de jongeren en hun ouders op rekenen en wat betekent dat voor het onderwijs en de ketenpartners?
- Op welke manier moet de ondersteuning vanuit het 'vso in geslotenheid' worden verzorgd, waar kunnen de jongeren en hun ouders op rekenen en wat betekent dat voor het onderwijs en de ketenpartners?
- Hoe kan de toestemming van de dossierhouder worden geregeld zodat met alle partijen vanaf de eerste dag gecommuniceerd kan worden over de voortgang, en informatie kan worden opgevraagd?
- Hoe en wanneer wordt 'mijn school van de toekomst' betrokken bij de terugplaatsing?

Overdracht:

- Krijgt een leerling bij terugplaatsing altijd een cluster 4 indicatie op basis van art. 11 van de WEC of zijn er ook alternatieven mogelijk, en zo ja welke?
- Onder welke voorwaarden wordt een dossier uit jji/jeugdzorgPlus in behandeling genomen door het 'multidisciplinaire toeleidingsteam' van het samenwerkingsverband?
- Hoe is de 'warme' overdracht geregeld tussen alle betrokkenen?
- Op welke manier garandeert het swv de 'dossierhouder' (ouder, voogd, jeugdreclasserder) dat de leerling altijd een onderwijstraject kan ontvangen?
- Op welke wijze is de afdeling leerplicht van de woonplaats van de leerling betrokken bij de uitplaatsing vanuit jji/jeugdzorgPlus?
- Wat is de relatie met het Veiligheidshuis en hoe wordt die ingevuld?

Plaatsing:

- Welke monitoring en evaluatiemomenten worden in het handelingsplan opgenomen om een succesvol onderwijstraject te bereiken en het risico op terugval te minimaliseren? Wat zijn de bekostigingsregels bij plaatsing vanuit jji/jeugdzorgPlus voor- en na de teldatum?
- Kan een school een leerling uit geslotenheid weigeren, en zo ja op basis van welke argumenten?
- Wat zijn de afspraken bij 'onverwachtheden' zoals vervroegde/uitgestelde uitplaatsing, wachtlijsten in onderwijs en/of ondersteuning, examentrajecten?

Nazorg:

- Op welke manier moet de trajectbegeleiding vanuit jji/jeugdzorgPlus de nazorg verzorgen, waar kunnen de jongeren en hun ouders in de nazorg op rekenen en wat betekent dat voor het onderwijs en de ketenpartners?
 - Op welke manier moet de ondersteuning vanuit het 'vso in geslotenheid' de nazorg verzorgen, waar kunnen de jongeren en hun ouders in de nazorg op rekenen en wat betekent dat voor het onderwijs en de ketenpartners?
-

Aandachtspunten voor het ondersteuningplan: neerslag van de eerste gedachten hierover van Gedragswerk op grond van de gesprekken in Cadier en Keer:

Spelregels en randvoorwaarden voor v(s)o-scholen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs om een doorlopend leertraject bij plaatsing van een leerling in een jji of instelling voor jeugdzorgPlus te realiseren.

Uitgangspunten:

- De schoolbesturen die gezamenlijk dit samenwerkingsverband (swv) vormen hebben besloten dat, als een leerling is ingeschreven in het onderwijs, de school van inschrijving verantwoordelijk is voor een doorlopend leertraject. Ongeacht hoe dit traject wordt vorm gegeven. De plaatsing in een jji/jeugdzorgPlus wordt vanuit dit perspectief beschouwd als een onderdeel van een doorlopend onderwijstraject.
- Het swv heeft afspraken gemaakt over de terugplaatsing van leerlingen uit geslotenheid met de scholen verbonden aan jji en jeugdzorgPlus. Dit overeenkomstig artikel 40, lid 16 WEC.

Spelregels en randvoorwaarden:

De spelregels

Bij het vaststellen van de ‘spelregels’ gaat het enerzijds om het vastleggen van de afspraken tussen de v(s)o-school en de school in de gesloten instelling en anderzijds om de verhouding van de v(s)o-school tot het swv. In het eerste geval is het noodzakelijk te bepalen welke functionarissen (mentor/zorgcoördinator/commissie van begeleiding/directie) welke rol en taken hebben ten aanzien van de spelregels. Het gaat hierbij tevens om de bevoegdheden: wie bepaalt wat? Wie communiceert vervolgens met de instellingsschool over wat? Wie is het eerste aanspreekpunt voor deze school?

Bij de verhouding van de school tot het swv is het essentieel dat het primair de school is waar de (eerste) verantwoordelijkheid ligt. Het swv komt slechts in actie als spelregels niet worden nageleefd en/of er sprake is van stagnatie.

Ook hierbij moet duidelijk zijn wie binnen het swv welke bevoegdheden heeft. Het systeem moet sluitend zijn. Scholen die zich niet aan de ‘spelregels’ houden worden door het swv aangesproken.

Een dergelijke werkwijze vraagt om een functionaris van het swv die dit spel (zakelijk) kan spelen. Een bestuurlijk akkoord op de spelregels is een randvoorwaarde.

Hierbij is het van groot belang dat er bestuurlijke bereidheid is om de verantwoordelijkheid voor en betrokkenheid bij de (formeel uitgeschreven) leerling in de instellingsschool als uitgangspunt voor het handelen te nemen en tegelijkertijd een sluitende aanpak voor te staan waarin het swv een specifieke rol heeft.

Spelregels op het niveau van de school van herkomst:

- de school blijft (mede)verantwoordelijk voor de leerloopbaan van de leerling op de instellingsschool;
- de school maakt duidelijk of de leerling na afloop van het verblijf kan terugkeren;
- de school van herkomst draagt (tijdig) relevante informatie over de leerloopbaan van de leerling en zijn functioneren op school over;
- de school maakt afspraken met de instellingsschool over de wijze waarop zij tijdens het verblijf van de leerling betrokken blijft.

Spelregels op het niveau van het Samenwerkingsverband:

- het swv is aanspreekbaar op het realiseren en naleven van de spelregels die op het niveau van de school zijn gemaakt. En zoals die zijn opgenomen in het ondersteuningsplan;
- het swv is aanspreekbaar indien (rechtstreekse) (her)plaatsing van leerlingen uit geslotenheid naar een v(s)o-school stagneert: het oordeel van het swv is hierbij bindend;
- het swv is verantwoordelijk voor het realiseren van een passende plek voor elke leerling;
- het swv maakt inzichtelijk op welke wijze de aanspreekbaarheid wordt geoperationaliseerd.

Checklist

Op het niveau van de school:

Wie is in de school betrokken bij (de consequenties van) de plaatsing van de leerling op een school in een gesloten setting? Wie heeft daarbij welke bevoegdheden? Wat is er voor nodig om de verantwoordelijkheid van de school in deze situatie waar te maken? Wie is verantwoordelijk voor de overdracht van informatie naar de instellingsschool? Voor het maken van afspraken over de betrokkenheid tijdens het verblijf? Wie bepaalt of de leerling kan terugkeren? Wie communiceert wat met instellingsschool, ouders en leerling?

Op het niveau van het samenwerkingsverband:

Zijn de spelregels op de individuele scholen bekend? Zijn de spelregels bestuurlijk bekrachtigd? Is geregeld wie binnen het swv toeziet op naleving van deze spelregels? Wie monitort de acties die hieruit voortvloeien? Hoe communiceert het swv de spelregels met scholen in geslotenheid?

Maak afspraken over de betrokkenheid bij het onderwijs tijdens verblijf met de school waar de jongere vandaan komt of waar hij naar toe gaat, en over een soepele terugkeer na verblijf. Onderhoud goede relaties en korte lijnen met de direct betrokkenen.

Naarmate het verblijf in de gesloten instelling korter duurt, ligt een onderwijsarrangement met een grote betrokkenheid van de school waar de jongere vandaan komt meer in de rede. Daarmee loopt de jongere het minste risico op onderwijsvertraging. Bij het maken van afspraken en het boeken van succes blijkt de individuele visie, houding, inzet van de direct betrokkenen de cruciale succesfactor, zo blijkt uit een kwalitatieve verkenning naar passend onderwijs 'Niemand kan het alleen' van Gedragswerk van november 2012. En daarbij is het een kwestie van doen, doorgaan en niet opgeven. Daarnaast bleek dat grote denkers en ambitieuzen minder kans van slagen hebben dan diegenen die klein en gefaseerd denken en doen. Vele kleine stapjes maken uiteindelijk een groot verschil.

Zo doen wij het in Amsterdam: afspraken tussen het vo-samenwerkingsverband en het onderwijs in de jji/jeugdzorgPlus in Amsterdam

De rol van het vo-samenwerkingsverband (swv) in de aansluiting:

Organisatie en aanspreekbaarheid

Het swv beschikt over een “onderwijsschakelloket (OSL)” dat verantwoordelijk is voor een passend onderwijstraject van iedere leerling. De consultants bij het OSL zijn dagelijks bereikbaar. Eén van de taken is het plaatsen van leerlingen in bovenschoolse voorzieningen. Onderwijs in een gesloten setting (jji, jeugdzorgPlus of Jeugd GGZ) wordt als een bovenschoolse voorziening beschouwd. Het loket is hiermee (mede) verantwoordelijk voor een adequate en tijdige overdracht van informatie vanuit het vo en betrokkenheid van de school tijdens de plaatsing. Het OSL kan scholen aanspreken op (bestuurlijk bekrachtigde) afspraken in dit verband. Zij heeft voor de uitoefening van haar taken specifieke bevoegdheden.

Bestuurlijke borging

Het swv waar de verwijzende school onderdeel van uitmaakt spreekt (onder verwijzing naar de wet passend onderwijs) met haar scholen op bestuurlijk niveau af dat, hoewel de leerling wettelijk gezien bij plaatsing in een jji, jeugdzorgPlus uit de school uitgeschreven is, de leerling nog steeds als een “ingeschreven leerling” beschouwd wordt. Dit betekent dat de school van herkomst verantwoordelijk blijft voor (het onderwijstraject van) de leerling tijdens het residentiële verblijf. Er is sprake van een leersituatie die is uitbested. Dit maakt betrokkenheid van de school tijdens de periode van plaatsing noodzakelijk.

Uitgangspunten in de jji/jeugdzorgPlus in de aansluiting:

Eén plan

Er is een gezamenlijke intake met als doel een plan op te stellen waarin onderwijs- en behandeldoelen op elkaar zijn afgestemd.

Eén aansturing

De behandelverantwoordelijke is verantwoordelijk voor het brede ontwikkelingsperspectief, waar behandeldoelen en onderwijsdoelen integraal onderdeel van uitmaken.

Routekaart bij plaatsing

1. Bij (of voorafgaand aan de) plaatsing neemt de instellingsschool contact op met het OSL met de vraag of de leerling hier bekend is. Als dat zo is volgt overdracht van informatie.
2. Bij (of voorafgaand aan de) plaatsing neemt de school van de instelling contact op met de (zorgcoördinator van de) school van herkomst om informatie over leerjaar, niveau, vorderingen, resultaten, schoolverleden, leerproblematiek, gedrag en psychosociale/ sociaal-emotionele problematiek op te vragen, tenzij deze actuele informatie reeds door het loket is aangeleverd.
Ook wordt informatie over de (te verwachten) verblijfsduur en perspectief op terugkeer naar school van herkomst uitgewisseld. Met de school wordt tevens overlegd over de inhoud van het onderwijsprogramma en de betrokkenheid van school (aanlevering toetsen, deelname aan besprekingen) tijdens het verblijf.
Indien functioneel blijft de leerling met de boeken van de school van herkomst werken.

3. Er is periodiek contact over voortgang en (onderwijs)perspectief. Indien functioneel is de school van herkomst aanwezig bij de perspectiefplan- of behandelbespreking (jji), casuïstiekbespreking of behandelplanevaluatie (jeugdzorgPlus). In de perspectief- of casuïstiekplanbespreking is er tevens afstemming tussen onderwijs en gezinsvoogdij.

Bij (dreigende) stagnatie in de voortgang of afstemming tussen de school van herkomst en de interne school is het OSL van het swv beschikbaar om er voor te zorgen dat de verwijzende scholen hun verantwoordelijkheid voor en betrokkenheid bij de leerling nakomen.

Zo doen we het in Friesland: Afspraken tussen het samenwerkingsverband en Woodbrookers Kortehebben en Portalis

Woodbrookers is een besloten en half open behandelvoorziening voor jongeren met een meervoudige gedrags- of psychiatrische problematiek in Friesland. Van de 64 plaatsen zijn er 24 besloten. De behandeling bij deze plaatsen wordt verzorgd door Behandelcentrum Woodbrookers, het onderwijs door Portalis. Onderstaande beschrijving heeft alleen betrekking op de jongeren van de besloten (Jeugdzorg Plus) plaatsen in de behandelvoorziening.

Overeenkomst en routekaart

Portalis heeft met twee regionale vo-svw's afspraken vastgelegd over de uitstroom van leerlingen naar vo-scholen die bij hen aangesloten zijn. Onderdeel van de overeenkomsten is de routekaart (zie blz. 42) waarin beschreven wordt hoe de aanmeldings- en plaatsingsprocedure verloopt. Hiervoor heeft elk swv één contactpersoon. De swv's stellen zich gezamenlijk jaarlijks garant voor opname van 10 leerlingen. Omdat niet alle leerlingen uitstromen naar een vo-school (in de directe regio) is deze capaciteit voldoende.

Jaarlijkse evaluatie

De overeenkomsten -en dus de onderlinge samenwerking- worden elk jaar geëvalueerd en desgewenst aangepast. Portalis is zeer tevreden over deze werkwijze. De belangrijkste succesfactoren zijn het onderlinge vertrouwen, de korte lijnen/één contactpersoon en de periodieke evaluatie. Het onderlinge vertrouwen betekent dat de swv's rekenen op een zorgvuldige afweging van Portalis dat plaatsing van de jongere op een reguliere vo-school haalbaar is. Het ontwikkelen en onderhouden van een passend relatiernetwerk met korte lijnen (contactpersonen) is hierbij onmisbaar. Periodieke evaluatie zorgt voor systematische reflectie op de (afspraken bij de) samenwerking.

Informatieoverdracht

Door de overeenkomsten is ook de samenwerking met de scholen van deze swv's bij de instroom van hun leerlingen in de behandelvoorziening beter dan met de meeste andere scholen buiten dit gebied. Het gaat dan om de kwaliteit van de aangeleverde informatie. Portalis overweegt afspraken over de informatieoverdracht met (schriftelijke) afspraken te formaliseren.

Relatie met onderwijs tijdens verblijf in jeugdzorgPlus

Belangrijk is dat de uitstroom naar het vervolgonderwijs niet na maar ook al tijdens de behandeling kan plaatsvinden en symbiose mogelijk is. Deze uitstroom past dan bij de behandel fase van de jongere. Bij plaatsing op een externe school is het principe leidend dat het vervoer naar de betreffende school niet meer dan maximaal een uur (heen of terug) mag duren. Er wordt immers in het kader van de behandeling verwacht dat de jongere nog een substantieel deel van de dag in de behandelvoorziening aanwezig is. Omdat Portalis en Woodbrookers gezamenlijk streven naar onderwijs en behandeling op maat komt het ook voor dat er jongeren in de behandelvoorziening worden geplaatst die onderwijs in de school van herkomst blijven volgen. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als de problematiek van de jongere zich niet of nauwelijks op school manifesteert en de schoolloopbaan voorspoedig verloopt. Een breuk in de schoolloopbaan door plaatsing op de interne Portalisschool biedt wellicht minder perspectief dan continuïteit op de bestaande school. Een besluit hierover wordt door Portalis en Woodbrookers gezamenlijk genomen. Ook dan geldt dat het vervoer naar en van de school in tijd beperkt moet blijven.

Blijvende aandacht voor perspectief van de jongere

Het streven naar trajecten op maat voor de jongeren staat soms op gespannen voet met de dagelijkse routine op de behandelgroepen. Een individuele aanpak vraagt om specifieke aandacht en inspanning van de pedagogisch medewerkers. Dit vraagt om een (instellings)visie waarin (het perspectief van) de jongere daadwerkelijk centraal staat en discussie met medewerkers over de consequenties hiervan doorlopend aandacht vraagt.

ROUTEKAART AANMELDING PORTALIS-vo

Aanmelding

Van Portalis naar regulier

1. Portalis meldt aan bij de gewenste lokatie van het swv 3.01

Benodigde stukken

1. aanmeldingsformulier gezaghebbende
2. onderwijskundig rapport
3. onderliggend dossier bestaande uit:
 - a. kopie diagnosestelling
 - b. Onderwijskaart, hierin staat het handelingsplan van de leerling beschreven
 - c. Handelingsadviezen, feedbackkaarten van Portalis
4. informatie over 2^e lijns hulpverlening

PCL-aanvraag

1. De locatie maakt afspraak met de PCL (PCL-mal); invullen voor PCL vergadering en mailen naar E.Kortenhorst@singelland.nl
2. Neem het complete dossier van Portalis mee naar PCL (zie hierboven)

De PCL-bespreking

1. De bespreking vindt plaats op dinsdagmiddag van 13.30-15.00 uur (wekelijks)
2. De PCL bestaat uit:
 - a. Voorzitter: Eugenie Kortenhorst-e-mail: E.Kortenhorst@singelland.nl
 - b. Psycholoog E. Pruiksmann
 - c. Vertegenwoordiger scholen: Jose Oosterwijk
3. Vertegenwoordiger RENN4: M. Tibben/H. Wortel
4. De aanvrager komt de aanvraag persoonlijk toelichten en krijgt een gezamenlijk schriftelijk advies mee.
5. Indien gewenst licht de loopbaanadviseur van Portalis het dossier toe in de PCL en beantwoordt mogelijke vragen.

Het PCL-advies

1. Wanneer de aanvraag duidelijk is en ondersteund wordt door voldoende volledig dossier, dan volgt melding overleg in PCL* (swv 3.01; 3.02; 3.04). Daarna ontvangt de aanvragende lokatie schriftelijk/mail advies.

Plaatsing

De school van aanmelding neemt een besluit tot plaatsing of afwijzing. Bij plaatsing volgt altijd een symbiose periode voor definitieve plaatsing en inschrijving in de school. De symbioseperiode is afhankelijk van de woonsituatie van de leerling, maar nooit langer dan 3 maanden. Hieraan voorafgaand wordt de warme overdracht geregeld.

Afspraken

1. Een leerling kan alleen via een warme overdracht geplaatst worden.
2. Besluitvorming rond plaatsing alleen met volledige dossier (zie bijlage contract)
3. Ambulante begeleiding RENN4 neemt de begeleiding op zich op school
4. Portalis biedt een terugkeergarantie voor de situatie waarin de school vastloopt en de leerling nog op de Woodbrookers verblijft.
5. Voor iedere leerling wordt gewerkt met een symbiosetraject voor een definitieve plaatsing
6. Er worden afspraken gemaakt t.a.v. geld volgt leerling.

6.2 Succesfactor 9: Afspraken met beroepsonderwijs/ROC's

Laat het curriculum van het mbo leidend zijn voor het traject, en bepaal van daaruit de inhoud van het onderwijs in de gesloten instelling. Creëer mogelijkheden voor diplomering.

Een externe onderwijsorganisatie bepaalt de inhoud van het onderwijsprogramma. Vakdocenten uit het ROC voeren een deel van dit programma uit. Hierdoor is er een verbinding tussen onderwijs in jji, jeugdzorgPlus en mbo. Het (structureel) onderhouden van contact met de sleutelfiguren uit het mbo-netwerk is hierbij cruciaal. Dit is de smeerolie van de samenwerking. Het zowel kunnen aanbieden van de beroepspraktijkvorming binnen als buiten de jji en de jeugdzorgPlus maakt het bieden van (stage)trajecten op maat mogelijk.

Zorg dat er één contactpersoon is vanuit de gesloten instelling en één vanuit het ROC die elkaar makkelijk weten te vinden. Leg afspraken vast in een bestuurlijk convenant tussen ROC en onderwijs in de gesloten instelling.

Het hebben van één contactpersoon zowel binnen de jji, de jeugdzorgPlus als het ROC om symbiose of een vervolgplaatsing te realiseren verhoogt de kans op een passende doorstart. Een convenant kan helpen om operationele afspraken over samenwerking te realiseren. Het biedt echter geen garantie op succes. Daarvoor is “relatiebeheer” van het netwerk doorslaggevend.

Zo doen we het in Groningen: De samenwerking tussen Portalis en het mbo: geen brug te ver!

Portalis is de interne school voor voortgezet speciaal onderwijs van Stichting Het Poortje Jeugdinrichtingen. Portalis locatie Veenhuizen biedt onderwijs, arbeidstoeleiding en vrijetijdsbesteding aan 37 jongeren van jji Juvaïd. Juvaïd en Portalis maken onderdeel uit van dezelfde stichting.

AKA-diploma in een half jaar: het ROC in huis

Het onderwijsprogramma dat Portalis haar leerlingen biedt bevat o.a. middelbaar beroepsonderwijs in de richtingen consumptieve technieken, bouwtechniek en metaaltechniek. Dit programma is hetzelfde als van ROC Noorderpoort en wordt

uitgevoerd met (gedetacheerde) vakdocenten uit dit ROC. Het curriculum is door een onderwijsinhoudelijk medewerker van ROC Noorderpoort bij Portalis geïmplementeerd. Portalis heeft op deze wijze de (mbo)buitenwereld naar binnen gehaald. Men biedt leerlingen de mogelijkheid om intern in een periode van een half jaar een AKA⁸-diploma te behalen. Deze versnelde route is mogelijk door de grote hoeveelheid contacturen. Het examen is conform de daarvoor geldende wettelijke eisen. De leerling wordt dan tijdelijk als extraneus bij het ROC ingeschreven. In schooljaar 2011/12 hebben, met een gemiddelde bezetting van 28 leerlingen, 14 leerlingen het AKA-diploma behaald. De beroepspraktijkvorming (BPV) die nodig is om een AKA-diploma te halen doorlopen de jongeren bij de externe cateraar die de kantine beheert of via het interne arbeidstrainingscentrum dat een productielijn van een in de regio gevestigd palletbedrijf bevat. In de werkplaats staat het werken aan werknemersvaardigheden centraal. Het AKA-diploma maakt het mogelijk dat jongeren doorstromen naar een niveau 2 mbo-opleiding.

Bestuurlijk convenant

Stichting het Poortje Jeugdinstellingen heeft een bestuurlijk convenant afgesloten met de mbo's Noorderpoort, Alfacollege en Friese Poort. Een convenant met het Drenthecollege is in voorbereiding. De kern van het convenant bestaat uit de bepaling dat leerlingen van Portalis gedurende het gehele schooljaar in een opleiding geplaatst kunnen worden. Dit convenant moet een ononderbroken leerlijn na afloop van de detentieperiode garanderen. Het convenant regelt tevens dat leerlingen met een verlofstatus een opleiding in het mbo (en/of BPV) kunnen volgen terwijl ze ingeschreven blijven bij Portalis. Er zijn (financiële) afspraken over een dag-, week-, en maandvergoeding die Portalis in dat geval aan het ROC betaalt. Het is de wens van de school om de start van een leerling met een verlofstatus op een ROC zoveel mogelijk af te stemmen op een regulier instroommoment bij de betreffende opleiding om de aansluiting naadloos te laten verlopen. De praktijk laat zien dat dit lang niet altijd lukt.

De interne bedrijfsvoering: instroom, planvorming en voortgangsoverleg

De loopbaanbegeleider van Portalis neemt deel aan het wekelijkse intakeoverleg van Juvaïd waar alle nieuwe jongeren die instromen besproken worden. Daarnaast is er een aparte onderwijsintake. Portalis neemt standaard contact op met de school van herkomst om zoveel mogelijk relevante onderwijsgegevens over de jongere te verzamelen. De onderwijstrajectkaart wordt geschreven binnen de kaders van het perspectiefplan. Docenten zijn aanwezig bij perspectiefplanbesprekingen en het multidisciplinair overleg. Die overleggen zijn om die reden buiten de onderwijstijd ingepland.

Jongeren komen in principe eerst (maximaal) 4 weken in de instroomklas. Portalis stelt vervolgens een traject op maat op, ongeacht of men weet hoe lang het verblijf van de jonger duurt. Bij uitstroom worden de verworven competenties in een rapport vastgelegd. De verworven competenties en (leer)vorderingen worden tijdens het traject vastgelegd op de onderwijstrajectkaart. Deze gegevens worden bij vertrek opgestuurd naar de vervolgschool.

Terugkeer naar de school/opleiding van herkomst komt nauwelijks voor. Voor jongeren die al een opleiding op een ROC hebben gevolgd gold dat het hierbij veelal geen gemotiveerde keuze betrof.

8 Arbeidsmarkt Gekwalificeerd Assistent (AKA)

De uitstroom: één contactpersoon per ROC

De loopbaanbegeleider van Portalis realiseert, in samenwerking met de individueel trajectbegeleider (ITB-er) van Juvaïd, de plaatsing in een vervolgopleiding. Hierbij vindt afstemming met jeugdclassering plaats. De noordelijke mbo's hebben een beperkt aantal contactpersonen via wie de aanmelding op het betreffende ROC verloopt. Portalis onderhoudt zowel met deze sleutelfiguren als ook met diverse opleidingsmanagers in ROC's rechtstreeks contact. Uiteindelijk beslissen zij of de leerling (per direct) kan starten. Het "elkaar-kennen" blijkt vaak van groot belang om (directe) plaatsing te realiseren.

Wat zegt het ROC Noorderpoort over de samenwerking met het onderwijs voor jongeren in de gesloten instelling?

Onderwijsontwikkeling: een coproductie

De samenwerking tussen het ROC Noorderpoortcollege en Portalis, waarbij gedetacheerde vakdocenten van ROC Noorderpoort onderwijs geven in de onderwijsinstelling van jji Juvaïd in Veenhuizen, bestaat in zijn huidige vorm sinds schooljaar 2009/2010. Het gaat hierbij om de inzet van ongeveer 5 fte. In 2011 werden de eerste AKA-diploma's behaald. Belangrijk voor deze ontwikkeling is dat Portalis, in het schooljaar 2009/2010, reflecteerde op de kwaliteit van het onderwijsprogramma in de jji en besloot, met inzet van ROC-Noorderpoort personeel, AKA-diplomeringsmogelijk te maken. Dit leidde tot grote onderwijsinhoudelijke aanpassingen. Portalis en het Noorderpoort stellen sinds 2010 een inhoudelijk jaarplan op waarin afspraken gemaakt worden over de inhoudelijke ontwikkeling van mbo onderwijs binnen Portalis. Dit gezamenlijke jaarplan is een onderdeel van het jaarplan van Portalis. Evaluatie en bijstelling vindt jaarlijks plaats. De jaarplannen worden jaarlijks door de bestuurders van Het Poortje en Noorderpoort vastgesteld.

Sinds januari 2010 is een stafmedewerker onderwijs als onderwijsontwikkelaar van het ROC Noorderpoort voor een beperkt aantal uren (0,1 per week) werkzaam voor Portalis. De inzet vanuit het Noorderpoort in deze jji komt o.a. voort uit visie van het College van Bestuur op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie en het besef dat de scheidslijn tussen onderwijs binnen of buiten een gesloten instelling dun kan zijn.

Samenwerken is kennis van elkaars context hebben

De samenwerking is op dit moment vruchtbaar mede omdat vakdocenten van Noorderpoort gedetacheerd worden bij Portalis. Om samenwerking op de werkvloer succesvol te maken is het van belang dat mbo docenten binnen Portalis en docenten in het reguliere mbo elkaars context kennen. Zo is het van belang dat de avo⁹- en beroepsvakdocenten van Portalis kennis hebben van het AKA-curriculum in de bredere ROC-context en de ROC-(vak)docenten hun pedagogisch-didactische aanpak afstemmen op het geven van onderwijs in geslotenheid. Zij moeten ook in staat zijn in een gesloten setting onderwijs te geven. Dit vraagt om een specifieke attitude en vaardigheden. Tenslotte moeten alle docenten zich realiseren dat bij onderwijs in een jji of in de jeugdzorgPlus niet alleen het aanleren van beroepsvaardigheden centraal staat maar dat vooral de gedragscompetenties in de context van de beroepspraktijk een voorname plaats innemen.

⁹ algemeen vormend onderwijs (avo)

Belangrijk is tevens dat het onderwijsmanagement van Portalis de cultuur van het ROC kent en daar actief een functioneel netwerk onderhoudt. Bovendien moet het management van de instellingsschool 100% achter een onderwijsconcept staan dat door het ROC is ontwikkeld. Deze voorwaarden zijn noodzakelijk om een succesvolle samenwerking op de werkvloer te realiseren.

Eén toegang zorgt voor betere aansluiting

Om de kans op een succesvolle (naadloze) aansluiting van de onderwijsloopbaan in het ROC na uitstroom uit Portalis zo groot mogelijk te laten zijn, is het werken met één ROC-contactpersoon, zoals Noorderpoort doet, die als “sluis” naar de vele opleidingen opereert, belangrijk. Hierbij geldt dat ononderbroken doorstroom in de lagere niveaus, met name AKA, minder complex is dan in de hogere niveaus. Dit heeft o.a. te maken met het de opbouw van het curriculum en het aantal instroommomenten. De contactpersoon beschikt over een intern netwerk dat de kans op (tijdige) plaatsing verhoogt

In het kader van het actieplan mbo ‘Focus op Vakmanschap’ (OCW d.d. 16-2-2011) past het onderwerp in het bredere beleid van intake en toelating dat ROC Noorderpoort op dit moment ontwikkelt.

De consequenties van Focus op Vakmanschap en passend onderwijs

Met de komst van de entreeopleidingen als onderdeel van ‘Focus op Vakmanschap’ in schooljaar 2014/15 is inschrijving als extraneus, waardoor diplomabekostiging verkregen wordt, niet meer mogelijk. ROC Noorderpoort kan op dit moment nog niet overzien welke consequenties dit heeft voor de bekostiging van de samenwerking. Met ingang van dit schooljaar worden de gelden voor ambulante begeleiding die ex-Portalisleerlingen bij plaatsing automatisch meenemen overgeheveld naar de lumpsum van het mbo. Ook ten aanzien van beleidswijzigingen passend onderwijs vo en mbo is op dit moment nog niet te voorspellen welke consequenties dit heeft voor deze doelgroep. Noorderpoort gaat beleid ontwikkelen inzake passend onderwijs mbo dat op 1 aug 2014 ingaat. In dit beleid zal ook aandacht zijn voor deze doelgroep. Portalis heeft een convenant met meerdere noordelijke ROC’s. Het vraagstuk van leerlinggebonden financiering in lumpsum mbo en ambulante begeleiding voor deze doelgroep komt in het noordelijk bestuurlijk overleg op de agenda.

De insteek van Noorderpoort is de samenwerking met Portalis te continueren. Voor wat betreft de aanstaande toekomst zitten er als gevolg van de aangekondigde stelselwijziging Focus op vakmanschap nogal wat onzekerheden in. Zowel binnen Noorderpoort en met de samenwerkingsverbanden.

Punten van aandacht

- De verschillende (leerlingbegeleidings)systemen kunnen op dit moment onvoldoende met elkaar communiceren terwijl dit voor de uitwisseling van gegevens noodzakelijk is.
- In de detacheringsovereenkomsten voor docenten de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de partners en de consequenties voor de aansturing omschrijven.
- Meer aandacht genereren voor de behaalde successen in de samenwerking (diploma’s, geen uitval in mbo).
- Aansluiting van de instroom vanuit de doelgroep naar opleidingen op niveau 2, 3 en 4 (instroommomenten en inhoudelijke aansluiting).
- Onzekerheden voor Noorderpoort net als alle ROC’s in de aanstaande toekomst als gevolg van de aangekondigde aanpassingen in het stelsel (Focus op vakmanschap en passend onderwijs): wat gaan de entree-opleidingen inhouden, welke eisen worden verbonden aan het bindend studie-advies en aan de niveau 2-opleidingen, welke zorgtaken worden de standaard en welke zorgtaken kunnen/willen we niet meer verrichten.

6.3 Succesfactor 10: basisset informatie voor overdracht

Maak bekend wat de (door de Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen ontwikkelde) informatieset is die de scholen in gesloten instellingen nodig hebben en leg dit vast in de afspraken.

Het blijkt vaak lastig en tijdrovend om de juiste informatie over de onderwijsloopbaan en de jeugdzorgloopbaan van de jeugdige te krijgen en die ook weer door te geven als de jeugdige de instelling verlaat. De Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen heeft voorgesteld welke onderwijsinformatie in ieder geval beschikbaar moet komen: de Basisset Onderwijsinformatie. Het hanteren van een uniforme basisset door alle scholen in gesloten instellingen maakt het gemakkelijker om hierover te communiceren met het onderwijs.

Basisset Onderwijsinformatie

Scholen gekoppeld aan justitiële jeugdinrichtingen en instellingen voor gesloten jeugdzorg hebben bij de start van het onderwijstraject vaak te kampen met een gebrek aan informatie over de schoolhistorie van jongeren. Het niet hebben van goede informatie kan een belemmerende factor zijn bij het uitvoeren van één van de opdrachten van de onderwijsinspectie: het vaststellen van de relevante onderwijsbeginsituatie. Een van de opbrengsten van het onderzoek naar het onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg¹⁰ is, dat scholen op verschillende manieren omgaan met het verwerven van deze informatie en dat het veel tijd en energie kost om correcte basisinformatie te verkrijgen. De Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen acht de volgende informatie voor scholen van cruciaal belang om het onderwijs in de basis snel te kunnen starten.

Basisgegevens

De gegevens die noodzakelijk zijn om een leerling in te kunnen schrijven bij een onderwijsinstelling en de contactgegevens van wettelijke vertegenwoordigers (buiten de instelling) om op zorgvuldige wijze contact met ouders/verzorgers te kunnen onderhouden.

Gegevens jongere

- Naam
- Adres
- Woonplaats
- Geboorte datum
- Telefoon nummer(s)
- Burger Service Nummer

¹⁰ Onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg (ITS, 2011): www.wodc.nl

Gegevens Ouders / verzorgers / wettelijke vertegenwoordigers

- Naam
- Adres
- Woonplaats
- Geb datum
- Telefoon nummer(s)
- E-mailadressen

Aangeven van het aanspreekpunt voor onderwijs (buiten de instelling) voor:

- Vaststellen handelingsplan (OTK)
- Bespreken voortgang onderwijs
- Schoolloopbaan
- Laatste bezochte school(en)
- Adresgegevens school
- Contactpersoon tel + e-mailadres

Onderwijskundig rapport

- Niveau + leerjaar
- Schoolverloop
- Intelligentie
- Referentie niveaus (Nederlands en rekenen/wiskunde)
- Rapporten, Diploma's, Certificaten, verworven competenties
- Verzuimhistorie contactgegevens leerplicht (indien van toepassing)
- Eventuele beschikkingen (CL4, CL3, Pro, Lwoo)
- Aangevuld met eventueel TRF, SCOL, MAYSI en SDQ

Aanvullende rapportages

- Intakerapportage jji of jeugdzorgPlus
- Diagnose gedragsstoornissen (ADHD, ADD, PDD e.d.)
- Dyslexieverklaring
- DSMclassificaties

Delen van de aanvullende rapportages en het onderwijskundig rapport zijn door het onderwijs en of de instelling zelf te genereren. Dat kost echter tijd. Tijd die steeds kostbaarder wordt vanwege de steeds korter wordende verblijfsduur van jongeren in geslotenheid.

Snel en adequaat kunnen starten met het onderwijsprogramma maakt het verblijf in geslotenheid (nog) zinvoller en rijker aan perspectief.

Benut waar nodig het toezicht hierop door de Inspectie van het Onderwijs.

Informeel relevante samenwerkingsverbanden in je werkgebied over deze Basisset, en meld dat dit een landelijke afspraak is, waarop de Inspectie van het Onderwijs toezicht houdt.

Specifiek voor jji's: Betrek de school van herkomst en de ontvangende school bij de afspraken in het netwerk en trajectberaad. Laat het samenwerkingsverband deelnemen aan het trajectberaad

Alle jongeren die in een jji instromen worden binnen één week besproken in een netwerkberaad. Doel is om alle relevante informatie over de jeugdige op tafel te krijgen, een inschatting te maken hoe lang de jeugdige in de jji verblijft en afspraken te maken over informatie-uitwisseling. Deelnemers zijn de jji (in de persoon van de interne trajectbegeleider (ITB-er)) en de jeugdreclassering (BJZ). De Raad voor de Kinderbescherming (casusregisseur) is voorzitter van het overleg. Alle jeugdigen die zijn besproken in het netwerkberaad worden (uiterlijk) twee weken later besproken in het eerste trajectberaad. In dit overleg vindt inhoudelijke afstemming plaats over de te volgen koers, vragen beantwoord welke partij welke problemen gaat aanpakken en worden procedurele afspraken gemaakt over het maken van een trajectplan dat gericht is op uitstroom uit de gesloten (justitiële) inrichting. Ook dit overleg wordt voorgezeten door de (casusregisseur van de) Raad voor de Kinderbescherming. Verder zitten de jeugdreclassering, een contactpersoon van de gemeente waar de jeugdige naar terugkeert (veelal gemeente waar jeugdige vandaan komt) en de ITB-er van de jji aan tafel.

Onderwijs wordt altijd besproken in het trajectberaad en moet daarin een prominente plaats innemen. Het is daarom aan te bevelen dat het samenwerkingsverband en/of leerplichtambtenaren overal aansluiten bij het trajectberaad. Het samenwerkingsverband of de leerplichtambtenaar kan de verbinding leggen tussen de school van herkomst, de school in geslotenheid en de continuïteit van de schoolgang bewaken. Dit is nog niet overal staande praktijk.

6.4 Succesfactor 11: Committeer de jeugdbescherming en jeugdreclassering

Committeer op bestuurlijk niveau de jeugdbescherming en jeugdreclassering aan de geïntegreerde aanpak van behandeling en onderwijs als een traject, en neem dit op casusniveau als uitgangspunt in het overleg met Bureau Jeugdzorg.

De jeugdbescherming en de jeugdreclassering werken ook aan het verbeteren van het perspectief van de jongere op de verschillende leefgebieden, waaronder school. Met name bij de terugkeer van de jongere na het gesloten verblijf zijn eensluidende afspraken tussen school, behandelinstelling, jeugdbescherming en jeugdreclassering voor het vervoltraject van belang.

'Bedreigde participatie' is een leidend beginsel in het werk van de jeugdreclassering. Jongeren ontwikkelen zich door te participeren in diverse sociale contexten: gezin,

school, werk en vriendenkring. Het ervaren en leren in die contexten biedt hen alternatieven voor delinquent gedrag om hun doelen te bereiken. De jongere die delicten pleegt, moet daarom zo veel mogelijk in deze contexten blijven participeren.

De jeugdreclasserder richt zich met name op de risicofactoren die bijdragen aan het ontstaan en voortduren van delinquent gedrag en/of de kansen die jongeren dreigen te missen in diverse sociale contexten, zoals:

- Gezin: bedreigde participatie door uithuisplaatsing;
- School: bedreigde participatie door uitval;
- Werk: bedreigde participatie door het niet kunnen vinden of houden van werk;
- Maatschappelijke leven: bedreigde participatie door detentie en uitsluiting.

De inzet van de jeugdreclassering beperkt zich niet tot vergelding en afschrikking als doel, maar ook op het weer op gang brengen van de participatie van jongeren in zoveel mogelijk van de bovengenoemde contexten.¹¹

¹¹ De jongere aanspreken: handboek methode jeugdreclassering (<http://jeugdreclassering.jeugdzorgnederland.nl/handboek>).

7. Help mee de handreiking verder te ontwikkelen

7.1 Succesfactor 12: Meld je successen en meld vraagstukken die je niet zelf kunt oplossen

Meld goede ervaringen en tips voor een update van de handreiking.

Wij nodigen iedereen die kennis neemt van deze handreiking om goede ervaringen en tips te melden, zodat de handreiking een steeds vollediger en vdragener document kan worden en je collega's mee kunnen profiteren van jullie ervaringen! Dit kan bij de volgende organisaties en personen:

Instellingen voor jeugdzorgPlus:

Jeugdzorg Nederland, Meta Veldhuijsen,
meta.veldhuijsen@jeugdzorgnederland.nl

jjj's:

DJI, Inge Verhoeven,
i.verhoeven@dji.minjus.nl

Scholen in gesloten instellingen:

Taakgroep Onderwijs in gesloten jeugdinrichtingen,
a.bosch2@hetpoortjenu.nl

Meld het als knelpunten een goed resultaat in de weg staat.

Bovengenoemde contactpersonen bespreken ook mogelijke knelpunten in de klankbordgroep waarin veld (onderwijs en jeugdzorg, jjj) en rijksoverheid (OCW, VWS, VenJ) samenwerken om problemen op te lossen.

Bijlage 1:

Geraadpleegde literatuur:

- Kwaliteitskader gesloten Jeugdzorg, september 2008, MO-groep Jeugdzorg, jeugdzorgPlus, Inspectie Jeugdzorg
- Toetsingskader jji's, Inspectie Veiligheid en Justitie,, vastgesteld april 2012
- Veilige behandeling in gesloten jeugdzorg, streven naar waarborgen, januari 2008, Inspectie Jeugdzorg
- Tussentijds bericht toezicht jeugdzorgPlus, november 2011, Inspectie Jeugdzorg
- Plan van aanpak Stapsgewijs toezicht volgens het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, stap 3, mei 2012, Inspectie Jeugdzorg
- Doorgaande zorg na jeugdzorgPlus, 18 december 2011, artikel in de reeks Jeugdkennis,NJI.
- Tweede Kamer 2011/12 31 839, nr. 220 van 3 juli 2012 over de trajectaanpak jeugdzorgPlus.
- Onderwijs in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg, maart 2012, Ed Smeets, ITS
- De Verticale Dialoog: Onderwijs in geslotenheid, juni 2011, Joyce Bek, Altra
- Verslag van de dag, jji- werkconferentie 'Van wenselijk naar werkelijk' oktober 2007.
- Niemand kan het alleen, 13 november 2012, Gedragswerk
- Pilots Trajecten Jeugdzorg plus, Richtinggevend kader voor periode 2011 – 2015
- Transitie binnen het Onderwijs: hoe kan aansluiting tussen intern en extern onderwijs verbeterd worden?, RU Groningen, Ilse Bouwmeester, april 2012
- Ontwikkeling onderwijs-zorgarrangement(en) jeugdzorgPlus, Gerard Bouma, Marjan de Lange, NJI, 16 april 2012
- Cliëntroute trajectbehandeling Bijzonder Jeugdwerk Brabant
- Coördinatie Centrum Dagprogramma Bijzonder Jeugdwerk Brabant en De Korenaer
- Voorbeeldrooster Dagprogramma Bijzonder Jeugdwerk Brabant en De Korenaer
- Actieplan mbo Focus op Vakmanschap, OCW 16-2-2011
- De jongere aanspreken: handboek methode jeugdreclassering, Maatschappelijke Ondernemersgroep, december 2005

Dit is een uitgave van

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Postadres

Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag

Telefoon 070 340 79 11

Telefax 070 340 78 34

www.rijksoverheid.nl

Meer informatie

Vragen kunt u stellen aan de Informatiedienst Rijksoverheid. Het telefoonnummer is 1400 (lokaal tarief). U kunt bellen van maandag tot en met vrijdag van 08.00 uur tot 20.00 uur. Op de website van www.rijksoverheid.nl kunt u in het contactformulier ook uw vraag stellen. Op deze site kunt u ook informatie en informatiebladen vinden over diverse onderwerpen.

Publicatienummer

DVC-nr. 00000

januari 2013